

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Salla Ronkainen

PALIKKA KERRALLAAN – Laululeikit alle 3-vuotiaiden lasten
kielellisen kehityksen tukena varhaiskasvatuksessa

Opinnäytetyö
Toukokuu 2020

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2020
Sosiaaliala

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijä
Salla Ronkainen

Nimeke
PALIKKA KERRALLAAN - Laululeikit alle 3-vuotiaiden lasten kielellisen kehityksen tukena varhaiskasvatuksessa

Toimeksiantaja: Päiväkoti Peltosirkku Kontiolahden kunnassa

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaisilla laululeikeillä alle 3-vuotiaiden lasten kielellistä kehitystä voidaan tukea. Tavoite oli kehittää alle 3-vuotiaiden lasten varhaiskasvatusryhmään kuusi laululeikkiä, jotka tukevat kielellistä kehitystä. Opinnäytetyöni on toiminnallinen ja konkreettisenä tuotoksena ovat videot ja laminoidut nuotit tekemistäni kuudesta laululeikistä. Laululeikeistä neljään suunnittelin aiheen teorian pohjalta ja kahteen laululeikkiin aihe tuli varhaiskasvatusryhmältä itseltään.

Toimeksiantajani oli Kontiolahden kunnassa sijaitseva Peltosirkun päiväkoti. Ohjasin laululeikkejä alle 3-vuotiaiden lasten ryhmälle neljällä kerralla. Keväällä 2020 Covid-19 -pandemian takia vierailut varhaiskasvatustyösköihin kiellettiin, joten ohjasin ryhmää etäyhteydellä Skype-videopuhelun välityksellä.

Keskeisiä menetelmiä opinnäytetyössäni olivat kokeileva toiminta, varhaiskasvatusryhmän osallistaminen ja palautteen kerääminen heti laululeikkituokion jälkeen. Ohjausten jälkeen tein vielä pieniä muutoksia laululeikkeihin palautteen ja omien kenttäpäiväkirjamerkintöjeni perusteella. Jatkossa laululeikkejä voisi tehdä samalla periaatteella esimerkiksi motorisen kehityksen tai tunnetaitojen tukemiseksi.

Kieli	Sivuja	72
suomi	Liitteet	9
	Liitesivumäärä	9

Asiasanat

opinnäytetyö, laululeikit, varhaiskasvatus, alle 3-vuotiaat

THESIS
May 2020
Social Services

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Author
Salla Ronkainen

Title
ONE BLOCK AT A TIME - Playful songs supporting under 3-year-old children's lingual development in early childhood education

Commissioned by Peltosirkku daycare centre in the municipality of Kontiolahti

Abstract

Finding out which kind of playful songs support under 3-year-old children's lingual development was the meaning of this thesis. The objective was to compose six playful songs that support lingual development in the early childhood education group of children under 3 years. Instruction videos and laminated music sheets are the output of this functional thesis. Four of those songs handle subjects explained with theoretical literature. The rest two were made using the ideas that came out through participating the groups of the early childhood education unit.

The playful songs were made in the cooperation with the assignment with the municipal daycare centre Peltosirkku which locates in Kontiolahti municipality. I conducted the playful songs in four units. Because of Covid-19 pandemia spread in the spring 2020 all the visits in daycare centres were forbidden. Therefore I conducted the playful songs through Skype video call.

The primary methods of this thesis were experimental practice, participation through mind map method and gathering the feedback after each unit. Based on the feedback and the field diary, I fixed the playful songs to match the objective the best. In the future I could implement playful songs to other fields of children's development.

Language	Pages	72
Finnish	Appendices	9
	Pages of Appendices	9

Keywords

thesis, playful songs, early childhood education, under 3-year-old children

Sisältö

1	Johdanto	6
2	Varhaiskasvatusta Suomessa	7
2.1	Varhaiskasvatusta määrittävät asiakirjat	7
2.2	Varhaiskasvatuksen pedagogiikka	7
3	Lapsen kielellinen kehitys alle 3-vuotiaana	9
3.1	Kieltä jo ennen ensimmäistä sanaa	9
3.2	Sanat ja lauseet	14
3.3	Kielellisen kehityksen viivästyminen ja sen havaitseminen	16
3.4	Kielellisen kehityksen tukeminen ja musiikin hyödyntäminen	18
4	Alle 3-vuotiaan musiikillinen kehitys	21
4.1	Lähtökohta musiikin kokemiselle jo kohdussa	21
4.2	Pienen lapsen musiikillinen kehitys	22
5	Laululeikit varhaiskasvatuksessa	24
5.1	Varhaisiän musiikkikasvatusta	24
5.2	Laululeikkien suunnittelu alle 3-vuotiaille	25
5.3	Musiikin yhteys kielelliseen kehitykseen	27
6	Aiempiä tutkimuksia ja opinnäytetöitä	28
7	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	30
8	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat	31
8.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	31
8.2	Opinnäytetyötä ohjaava malli	32
8.3	Osallistamisen menetelmät	33
8.3.1	Mind map	33
8.3.2	Laululeikkien ohjaaminen pienryhmälle etäyhteydellä	34
8.4	Tiedontuotannon menetelmät	36
8.4.1	Kokeileva toiminta	36
8.4.2	Kenttäpäiväkirja	37
8.5	Arvioinnin menetelmät	37
8.5.1	Toimipaikan arvio sähköpostilla	37
8.5.2	Itsearviointi kenttäpäiväkirjaan	38
9	Opinnäytetyön prosessi	38
9.1	Tavoitteen määrittely	38
9.2	Suunnitteluvaihe	39
9.3	Toteutusvaihe	40
9.4	Prosessin päättäminen ja arviointi	42
10	Prosessin arviointi	44
10.1	Laululeikkien tarkastelu alle 3-vuotiaiden kielellisen kehityksen tukemisen näkökulmasta	44
10.2	Etäyhteydestä tehdyt havainnot	49
11	Tuotos	50
11.1	Ensimmäinen laululeikki: Nallen piiri	51
11.2	Toinen laululeikki: Aistilaulu	52
11.3	Kolmas laululeikki: Aartenetsintä	52
11.4	Neljäs laululeikki: Miltä susta tuntuu tänään?	53

11.5	Viides laululeikki: Palikka kerrallaan	53
11.6	Kuudes laululeikki: Autokorjaamolla	54
12	Pohdinta.....	55
12.1	Johtopäätökset	55
12.2	Luotettavuus ja eettisyys	58
12.3	Jatko- ja kehitysideat	59
	Lähteet.....	60

Liitteet

Liite 1	Laululeikkitiedote
Liite 2	Kenttäpäiväkirjan sivut
Liite 3	Sähköpostiarviot
Liite 4	Nallen piiri
Liite 5	Aistilaulu
Liite 6	Miltä susta tuntuu tänään?
Liite 7	Aartenatsintä
Liite 8	Palikka kerrallaan
Liite 9	Autokorjaamolla

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä tarkoitukseni on selvittää, miten alle 3-vuotiaiden lasten kielellistä kehitystä voi tukea laululeikkien avulla. Kielellisen kehityksen tukeminen valikoitui aiheekseni, koska kielellisen kehityksen pulmat ovat yksi merkittävimmistä tuen tarpeen alueista varhaiskasvatusikäisillä lapsilla ja tällaiselle materiaalille oli kartoitukseni perusteella eniten tarvetta. Alle 3-vuotiaiden lasten kehitys alkoi kiinnostaa minua kun vuonna 2017-18 työskentelin sijaisena alle 3-vuotiaiden varhaiskasvatusryhmässä. Kielellisen kehityksen tukeminen juuri laululeikeillä tuntui luontevalta, sillä olen vuonna 2012 valmistunut muusikoksi Joensuun Konservatoriosta.

Toimeksiantajapäiväkotini on Kontiolahden kunnassa sijaitseva Päiväkoti Peltosirkku ja tavoitteekseni asetin tehdä kuusi uutta, kielellistä kehitystä tukevaa laululeikkiä. Opinnäytetyöprosessin aikana sävelsin, sanoitin ja suunnittelin kuusi laululeikkiä. Laululeikeistä neljä ovat teoriolla perusteltuja ja liittyvät kielelliseen kehitykseen yhteydessä oleviin kehitysalueisiin ja teemoihin: kehontuntemus, tunnekasvatus, ryhmäläisten välinen vuorovaikutus sekä positiiviset luontevahvuudet, jota Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelman positiivisen pedagogiikan periaate vaalii. Kahden laululeikin aiheen valinnassa osallistin varhaiskasvatusryhmää. He kirjasivat mieleen tulevia ideoita ja ryhmälle ajankohtaisia asioita miellekarttaan.

Tiedontuotannon menetelmistä tärkein oli kokeileva toiminta. Ohjasin laululeikkejä etäyhteydellä varhaiskasvatusryhmälle ja selvitin tällä tavoin, tarvitseeko laululeikkejä vielä muokata sopivammiksi alle 3-vuotiaille. Arviointia varten sain aina samalta varhaiskasvatuksenopettajalta sähköpostipalautteen, jota vertasin kenttäpäiväkirjaan tekemääni itsearviointiin. Arvioinnin perusteella muokkasin laululeikkejä, jonka jälkeen tein niistä lopulliset versiot. Toimipaikkani sai laululeikit laminoituina nuotteina ja ohjevideoina käyttöönsä.

2 Varhaiskasvatus Suomessa

2.1 Varhaiskasvatusta määrittävät asiakirjat

Varhaiskasvatus on yhteiskuntamme palvelu, jonka tarkoitus on edistää lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista yhdessä lapsen huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus on huoltajien tukena kasvatustyössä ja mahdollistaa huoltajien työssäkäynnin tai opiskelun. Varhaiskasvatus on kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus (Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 12, 24).

Päiväkoti Peltosirkku on osa Kontiolahden kunnan varhaiskasvatusta, jota ohjaa Joensuun alueen seudullinen varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatustoiminta. (Kontiolahti 2019.)

Varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi toinen keskeinen varhaiskasvatustoimintaa määrittävä asiakirja on varhaiskasvatuslaki. Siinä on kirjattu esimerkiksi varhaiskasvatuksen ruokailuun, henkilöstöön, salassapitoasioihin ja varhaiskasvatusoikeuteen liittyvät asiat (Varhaiskasvatuslaki 540/2018).

2.2 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka

Varhaiskasvatuksen pedagogiikan tavoite on edistää kokonaisvaltaisesti lapsen hyvinvointia ja oppimista. Toiminnassa yhdistyvät kasvatus, opetus ja hoito. Varhaiskasvatuksessa on sekä lasten omaehtoista että suunniteltua toimintaa. Laadukas varhaiskasvatus voidaan varmistaa suunnitelmallisella dokumentoinnilla, arvioinnilla ja kehittämisellä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 36-37.)

Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat tarkentavat toiminnan tavoitteita ja yhdessä lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman kanssa ne muodostavat lähtökohdan lapsiryhmän toiminnan suunnittelulle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 37.)

Lisäyksenä Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelmassa on positiivinen pedagogiikka, jonka ensimmäinen tavoite on positiivisten luontevahvuuksien tunnistaminen ja käyttäminen. Positiivisia luontevahvuuksia ovat sinnikkyys, itsesäätely, myötätunto, toiveikkuus, uteliaisuus, luovuus, huumorintaju, ryhmäytötaidot, ystävällisyys, sosiaalinen älykkyys, rohkeus, rakkaus, oppimisen ilo, kiitollisuus, innokkuus ja reiluus. (Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 9.)

Varhaiskasvatus luo perustaa elinikäiselle oppimiselle ja lapsi nähdään aktiivisena oppijana leikin, liikunnan, tutkimisen ja monien muiden toimintojen ohessa. Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelmassa on erikseen mainittu painotus positiiviseen pedagogiikkaan, jossa tavoite on tuoda esille lapsen vahvuudet ja uuden oppimista tuetaan positiivista palautetta antamalla. (Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 18, 23-25.)

Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelmassa oppiminen on jaoteltu viiteen alueeseen (kuvio 1), jotka ovat kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. *Kielten rikas maailma* tarkoittaa kielellisten valmiuksien ja kielellisen identiteetin kehittymistä lapselle. Varhaiskasvatuksessa pyritään herättämään lapsen kiinnostus kieleen ja kulttuureihin. *Ilmaisun monet muodot* taas tarkoittaa lapsen tutustuttamista eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöömme varhaiskasvatuksessa. Tähän kuuluu muun muassa musiikki ja kuvataide.

Oppimisen alueet

Kuvio 1 Oppimisen alueet (mukaillen Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 19)

Minä ja meidän yhteisömme opettaa lapselle eettisen ajattelutavan perustaa eri näkökulmista – esimerkiksi menneisyys-tulevaisuus -akselilla. Siihen kuuluvat myös erilaiset elämäkatsomukset lapsen lähipiirissä sekä kulttuurillemme ominaiset juhlat ja perinteet. *Tutkin ja toimin ympäristössäni* käsittää perusasioita matematiikasta, ympäristökasvatuksesta ja teknologiakasvatuksesta. *Kasvan, liikun ja kehityn* tarkoittaa varhaiskasvatuksen tehtävää opettaa lapselle esimerkiksi turvallista liikkumista, erilaisia tapoja liikkua ja terveellistä tapaa elää. (Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 55-65.)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa kielen kehityksessä tunnistetaan kuusi osa-alueita: vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielellinen muisti ja sanavarasto sekä kielitietoisuus (Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 50).

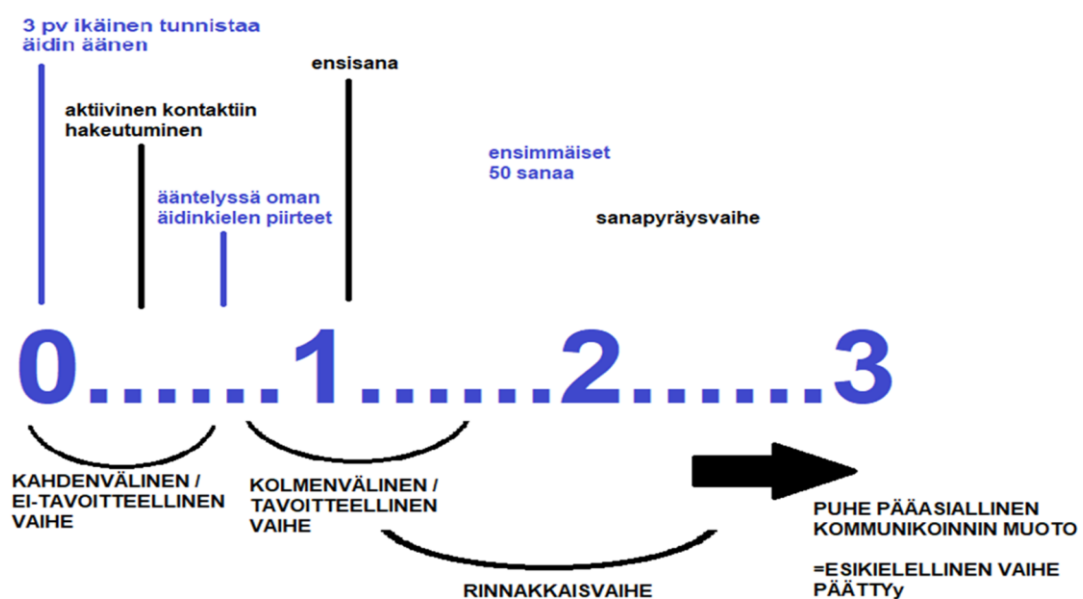
3 Lapsen kielellinen kehitys alle 3-vuotiaana

3.1 Kieltä jo ennen ensimmäistä sanaa

Kuuloelimistö kehittyy jo sikiöaikana (Iivonen 2004, 28). Sikiö myös reagoi kuulemiinsa ääniin ja sikiöaikaisella äänimaailmalla uskotaan olevan vaikutusta myöhempään kuulonvaraiseen oppimiseen. Jo kolmen päivän ikäinen vauva tunnistaa äitinsä äänen. Se johtunee siitä, että sikiö oppii äidin äänestä peruspulssin ja puheen sävelkulun kohdan peitteiden läpi. (Korpilahti 2004, 32.) Kaikki lapsen tiedollinen eli kognitiivinen kehitys on varhaisvaiheista lähtien tiukasti yhteydessä sosiaalis-emotionaaliseen kehitykseen. Lapsen tiedot karttuvat aina yksilöllisessä kehityksellisessä kontekstissa, joista tavallisesti tärkeimpiä ovat ensin koti ja myöhemmin myös päiväkoti. (Lyytinen & Lyytinen 2003, 87.)

Esikielellinen vaihe tarkoittaa kehittyvän lapsen puhetta edeltävää vaihetta. Vaihe alkaa syntymästä ja päättyy, kun lapsi alkaa käyttää sanoja kommunikaation

päämuotona eli käytännössä noin kahden vuoden paikkeilla. Esikielellistä vaihetta voidaan jaotella kahteen tai kolmeen vaiheeseen. Tässä käytetään Mundryn ja Gomezin kuvaamaa jaottelua, jossa esikielellinen kehitys jaetaan kolmeen vaiheeseen: syntymästä noin 5-6 kuukauden ikäiseksi asti yltävää vaihetta sanotaan *kahdenväliseksi tai ei-tavoitteellisen kommunikaation vaiheeksi* ja tälle vaiheelle tyypillistä on runsas vanhemman kanssa kasvatusten tapahtuva vuorovaikutus. Jo tässä vaiheessa vauvalla on luontainen halu päästä vanhempansa kanssa vuorovaikutukseen tekemällä omaehtoisia aloitteita (Laakso 2004, 29). Vauva myös tunnistaa äidin äänen ja hän pyrkii etsimään katsekontaktia ja äänen lähdeä, vaikkei kykenekään vielä kääntämään päätään. Vauvalla on sisäänrakennettu tehtävä etsiä katsekontaktia. (Huotilainen 2009, 123.) Tässä vaiheessa, syntymästä noin puolivuotiaaksi asti, vauvan ääntely sisältää monenlaisia äänneitä, eivätkä äänneet ole vielä sitoutuneet mihinkään kieleen (Lyytinen&Lyytinen 2003, 93).

Kuvio 2 Lapsen esikielellisen kehityksen vaiheet ja merkkipaalut.

Esikielellisen kehityksen toinen vaihe on *kolmenvälinen tai tavoitteellinen vaihe*. Se kestää noin 6-8 kuukaudesta 18 kuukauden ikään asti. (Laakso 2004, 30.) Noin puolesta vuodesta eteenpäin lapsen ääntely alkaa saada yhä enemmän oman äidinkielen piirteitä ja vieraat äänneet karsiutuvat pois (Lyytinen&Lyytinen, 2003, 93). Esikielellisen kehityksen muutos kahdenkeskisestä viestinnästä kolmenväliseksi alkaa, kun vauva suuntautuu enemmän ja enemmän kohti ympäristöään, esimerkiksi jotain esinettä. Puolen vuoden iässä myös lapsen kyky

seurata toisen katsetta kehittyä. Kolmenvälisyys siis tarkoittaa, että lapsella on kyky jakaa toisen ihmisen kanssa huomionsa ympäristön muihin kohteisiin. Osoittamiseksi on selvä merkki siitä, että lapsi on siirtynyt kahdenvälisestä ei-tavoitteellisesta vaiheesta tavoitteelliseen kommunikaatioon. Tämä ele tulee lapselle vasta noin vuoden iän saavuttamisen jälkeen. (Laakso 2004, 30-31.)

Kolmas esikielellisen kehityksen vaihe on *rinnakkaisvaihe* 12 ja 24 kuukauden iän välillä. Tässä vaiheessa esikielellinen ja kielellinen kommunikaatio esiintyvät rinnakkain. Lapsi osaa sanoa sanoja, mutta hän käyttää edelleen myös esikielellisen kommunikaation taitoja. Esikielelliset taidot säilyvät läpi elämän. Iso osa ihmisten välisestä kommunikaatiosta liittyy eleisiin, ilmeisiin ja liikkeisiin. Täten lapsen oppimat esikielelliset taidot sisäistyvät osaksi lapsen persoonallisuutta, ja tämä siis vaikuttaa myöhemmin siihen, miten lapsi ilmaisee itseään ja miten hän ymmärtää toisten viestit (Laakso 2004, 31).

Turvallisuuden tunne on keskeinen tekijä ihmisen kaikille ihmisen kehityksen alueille. Kun lapsen tarpeisiin vastataan ja hänestä huolehditaan, tulee hänelle tunne turvallisuudesta. Tällöin hän voi rauhassa tarkkailla ympäristöään ja kokeilla taitojaan. Vakava elinolosuhteissa tapahtuva laiminlyönti vaikuttaa myös kielelliseen kehitykseen. Viime aikoina esillä yhteiskunnassamme on ollut synnytyksen jälkeisen masennuksen seuraukset vauvan tunne-elämään, kielelliseen ja muuhun älylliseen kehitykseen. Vakavasti masentunut äiti ei kykene havaitsemaan tai vastaamaan lapsen tarpeisiin niin, että lapselle kehittyisi kokemus mahdollisuudesta vaikuttaa omalla toiminnallaan ympäristöönsä. Tämä tarkoittaa että hoiva on mekaanista, äidin viestintä ilmeetöntä, puhe vähäistä ja vuorovaikutuksesta puuttuu vastavuoroisuus ja äidin eläytyminen vauvan tunnetiloihin. (Laakso 2004 25.)

Vauva on syntyjään valmis hakeutumaan vuorovaikutukseen. Myös aikuisilla on viritys vuorovaikutussuhteen luomiseen pienen vauvan kanssa. Tätä kutsutaan vaistonvaraiseksi tai intuitiiviseksi vanhemmuudeksi. Tämän kautta aikuisessa voi aktivoitua ilmeiden ja äänien voimakas painottaminen tai liioittelu, jota kutsutaan hoivakieleksi. Hoivakieli on vanhemman lapselleen tuottamaa yksinkertaistettua,

liioiteltua, toisteista ja selkeää puhetta, jossa on myös tavallista korkeampi sävellaji. (Laakso 2004, 24-26.) Tyypillistä on taivutusten yksinkertaisuus ja kolmannen persoonan runsas käyttö kuten ”äiti antaa” vaikka puhuja puhuisi itsestään (Laalo & Kunnari 2004, 88-90). Tällaiset käyttäytymispiirteet, jotka ovat pitkälti tiedostamattomia, ovat ihanteellisia vauvan aistitoimintoja ja oppimista ajatellen. Vauva nimittäin näkee selvimmin juuri 20cm etäisyydelle ja kuulee parhaiten naisäänen puhekorkeudella. Vauvat ovat siis biologisesti ohjelmoituja kaipaamaan sosiaalista vuorovaikutusta ja aikuiset ovat biologisesti ohjelmoituja ohjaamaan sosiaalista viestintäänsä vauvan tarpeisiin. Tässä hoivasuhteessa lapsi oppii inhimillistä viestintää ja sen kulttuurisia piirteitä. (Laakso 2004, 24-25.)

Vauvalle puhuminen, ääntelyn vahvistaminen, kielellisten ilmaisujen ja leikkitoimintojen laajentaminen ja rikastuttaminen ja lapsen itsenäisen toiminnan tukeminen edistävät kielellistä kehitystä (Laakso 2004, 27). Paavola-Ruotsalainen tutkimusryhmineen (2017, 17) saivat viitteitä siitä, että äidin responsiivinen eli lapsen signaaleihin vastaava vuorovaikutustyyli vaikuttaa lapsen sanaston kehitykseen aivan varhaisimpien vuosien jälkeenkin. Olisi tärkeää miettiä, miten lapsen vähäisiäkin yrityksiä tuottaa sanoja voisi laajentaa. (Paavola-Ruotsalainen, Kempainen & Luopajarvi 2017, 17.) Lapselle puhuttaessa myös puheen käyttötiheydellä on merkitystä lapsen sanaston kehitykseen erityisesti substantiivisanojen kohdalla. Ensisanojen vaiheessa lapsen sanaston kehitykselle myönteistä on puhua juuri niistä asioista, jotka sillä hetkellä ovat lapsen kiinnostuksen kohteena. Sitä vastoin lapsen huomiota kiinnostavasta asiasta muualle suuntaavilla ilmauksilla on kielteinen yhteys sanaston kehitykseen. (Laalo & Kunnari, 2004, 91.)

Nykytutkimuksen mukaan kielellisen kehityksen kivijalka on lapsen havaintotoiminnoissa, muistissa ja ajattelussa, hänen sosiaalisten suhteiden ja tunne-elämän kehitykseen liittyvissä taidoissa ja ylipäänsä lapsen kommunikatiivisessa kehityksessä. Nämä kyseiset taidot saavat muotonsa siinä kontekstissa, jossa lapsi kasvaa. Lapsen varhaiset kielelliset ilmaisut ovat ilmaisuja myös hänestä itsestään. (Laakso 2004, 28.)

Pienen lapsen kommunikatiivista kehitystä voidaan tarkastella usean teorian kautta. Alun perin Lev Vygotskyn teoriasta lähtöisin olevan näkökulman mukaan välineelliset tavoitteet eivät ohjaile kommunikaation kehitystä, vaan ihmislailla on

tarve jakaa tunteita ja kokemuksia toisten ihmisten kanssa. Ensimmäisen ikävuoden jälkeen lapselle ilmaantuvat esittävät eleet eli proto-deklaratiivit, jolloin lapsi esimerkiksi tuo jonkin esineen näytettäväksi vanhemmalleen. Tämä on ensimmäinen selkeä merkki siitä, että lapsi haluaa jakaa kokemuksiaan. Jaettavien asioiden skaala monipuolistuu sitä mukaa kun lapsen ajattelun rakenteet, havaintokyky ja motoriikka kehittyvät (Laakso 2004, 22). Kieli ei kehity pelkästään keinoksi jakaa kokemuksia, vaan kielen avulla ihmisen käsitys omista sisäisistä tiloistaan, tunteistaan ja tarpeistaan sekä ympäröivän maailman ilmiöistä syvenee (Laakso 2004, 22-23).

Alle vuoden ikäisen lapsen kommunikaation päämääriä on kolmenlaisia: *toisen käyttäytymiseen vaikuttaminen*, mikä tarkoittaa esimerkiksi itkua, jotta äiti antaisi ruokaa (Laakso 2004, 31). Jos pyyntöön vastataan heti, lapsen itsetunto kasvaa ja suuntautuminen ympäristöön kasvaa. Jos pyyntöihin ei vastata, lapsi alkaa lopulta itse lohduttaa itseään ja kääntyy näin sisäänpäin. (Savinainen-Makkonen & Kunnari 2004, 50.) Toinen varhaisista päämääristä on *sosiaalinen vuorovaikutus*, jolloin lapsen pyrkimys on saada toinen ihminen huomaamaan hänet. Kolmas ja myöhäisimpänä esiintyvä päämäärä on *jaettu tarkkaavaisuus*, jossa lapsi yrittää kääntää toisen ihmisen huomion johonkin esineeseen tai asiaan ja jakamaan kohteesta saadun kokemuksen hänen kanssaan (Laakso 2004, 31-32). Jaetun tarkkaavaisuuden vaiheessa lapsi myös kykenee itse kiinnittämään huomionsa samaan kohteeseen, josta toinen ihminen on kiinnostunut (Savinainen-Makkonen & Kunnari 2004, 50).

Myöhempää kielellistä kehitystä ennustavia kommunikaatioon kuuluvia toimintoja ovat *tunneilmaisu ja katse, varhainen ääntely, kommunikoivat eleet ja sosiaaliset leikit sekä esineiden käyttö ja symbolinen leikki* (Laakso 2004 32). *Tunneilmaisu ja katsekontakti* eli esimerkiksi vauvan ilmaisut väsymyksestä tai vireydestä ovat tärkeä lähtökohta myöhemmälle kommunikaatiiviselle ja kielelliselle kehitykselle. (Laakso 2004, 32.)

Varhainen ääntely ja jokeltelu ovat vauvan vaistonvaraisia kykyjä, joilla ympäristön ääniä jäljitellään. Ensimmäisinä elinviikkoina vauvan ääntely on yksittäisiä vokaaleja kun taas 5-7 kuukauden iässä lapsen ääntelyyn voi ilmaantua tavusarjat kuten ”bäbäbä”. Tämä jokelteluksi kutsuttu ääntely mukailee osin jo vauvan elinympäristön kieltä, joten eri kulttuureissa tuo nuo tavusarjat

voivat olla kovin erilaisia. Jokeltelun on tutkittu suomalaislapsilla alkavan keskimäärin 6-7 kuukauden iässä ja sen viivästyminen ja erityisesti konsonanttien puuttuminen voivat ennakoitua kielellisen kehityksen pulmia. Se miksi jokeltelu on yhteydessä myöhempään kielelliseen kehitykseen, liittyy suun motoriikkaan. (Laakso 2004, 33-34.)

Kommunikoivat eleet tarkoittavat ei-kielellistä käytöstä, joka suunnataan toiseen ihmiseen jonkin päämäärän saavuttamiseksi. Nämä eleet ajoittuvat kolmenvälisen kommunikaation vaiheeseen eli 6-8 kuukaudesta 18 kuukauden ikään. Eleeseen kuuluu usein käden tai pään liikkeitä kuten poistyoöntäminen, tavoittelemisen, käsien nostaminen ylös syliin pääsemiseksi ja vilkuttaminen. Lapsi osaa keskimäärin kuusi erilaista elettä vuoden iässä.

Sosiaaliset leikit merkitsevät esimerkiksi kurkistusleikkiä, joka perustuu osin ennakoitavissa olevaan huipennukseen. Leikki syntyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja toistojen jälkeen lapsi alkaa tunnistaa leikin idean ja oppii odottamaan ja ennakoimaan huipennusta. (Laakso 2004, 35-36.)

Esinetoiminnot ja symbolinen leikki edellyttävät lapsen taitoa havainnoida ympäristönsä tapahtua, painaa niistä olennainen mieleen ja toistaa tapahtuma. Sitten lapsi alkaa jäljittelemään niitä ensin itseensä kohdistuvien toimintojen kautta. Auto-symbolinen toiminto viittaa tekijään itseensä kohdistuvaa toimintaa ja tällaista on kun lapsi laittaa itse lusikan tai hammasharjan suuhunsa. Sitten lapsi oppii myöhemmin jäljittelemään myös asioita, joita näkee toisten ihmisten tekevän: lapsi vie käden korvalleen kun on nähnyt aikuisen puhuvan puhelimesta. Toisen ikävuoden aikana kehittyy symbolinen leikki, jossa lapsi voi syöttää nukkea tai peitellä nallen sänkyyn. Näiden toimintojen esiintyminen on yhteydessä erityisesti varhaiseen sanojen ymmärtämiseen. (Laakso 2004, 36-37.)

3.2 Sanat ja lauseet

Alle kaksivuotiaat ymmärtävät paljon enemmän kielellisiä ilmaisuja kuin mitä pystyvät itse tuottamaan. Tässä vaiheessa lasten kohdalla on erityisen paljon vaihtelua sen suhteen, kuinka paljon he tuottavat itse puhetta. Tärkeää tässä vaiheessa onkin se, että lapsi on kyvykäs esikielellisessä kommunikaatiossa ja

ymmärtää esimerkiksi kehotuksia ja muita tyypillisesti sanottuja ilmaisuja. (Lyytinen 2004, 52.)

Jokelluksen ja varsinaisten sanojen selkeä erottaminen ei ole helppoa. Protosanaksi kutsutaankin sanaa, joiden ääntämys vaihtelee kypsymättömän suun motoriikan takia. Lapsi myös saattaa käyttää samaa sanaa useassa erilaisessa tilanteessa, jolloin jää epäselväksi, onko ilmaisun takana mitään merkitystä. (Kunnari & Savinainen 2004, 69.)

Sanojen tuottaminen vaatii lapselta kykyä ymmärtää sanan merkitys, ääntää se ja käyttää sanaa kommunikaation välineenä. Toisen ikävuoden aikana lapsi alkaa ymmärtää kielen sosiaalisen luonteen. Lapsi ymmärtää, että sanat ovat yhdessä sovittuja ilmaisuja esineille ja asioille. Aluksi sana ”kuppi” tarkoittaa lapselle vain yhtä tiettyä kuppia. Toisaalta lapsi voi nimittää kaikkia eläimiä ilmaisulla ”hau-hau”, mikäli hän ymmärtää minkälaisia yleisiä piirteitä eläimillä on, mutta jos hänen pitää useiden lelueläinten joukosta valita ”hau-hau”, valitsee hän todennäköisesti juuri koiran. (Lyytinen 2004, 52.)

Tyypillisimmin lapsen ensimmäiset sanat ovat lyhyitä, tavarakenteeltaan helppoja substantiiveja. Ensisanojen aihepiireissä näkyy niin universaaleja kuin kielikohtaisiakin piirteitä. Universaalius tulee esiin siinä, että valtaosalla lapsista ensimmäisten 50 sanan joukossa ovat läheisten ihmisten nimet, eläimet ja niiden äänet, ruokasanat ja ääntä tuottavat asiat. Myös käyttäytymistä ohjaavat sanat kuten anna, ota, lisää ovat tärkeitä. Kieli- ja kulttuurikohtaisuus tulee esiin niin, että ranskalaislapsilla on 50 ensimmäisen sanan joukossa enemmän ruokasanoja kun taas japanilaisilla kohteliaita tervehdyksiä. Kun 50 sanan rajapyykki on saavutettu, alkaa lapsella sanapyräysvaihe, jolloin sanasto alkaa kehittyä huimaa vauhtia. (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2004, 71-72.)

Lauseiden muodostaminen sanoista vaatii lapselta erottelu- ja yhdistelytaitoja sekä suunnitelmallisuutta toisin kuin tilannesidonnaiset yksittäiset sanat. Ensimmäiset lapsen muodostamat lauseet muodostuvat kahdesta elementistä: ydinsanasta ja toisesta lauseelle merkityksen antavasta sanasta. Esimerkiksi ”äitii tuu” tai ”tutti anna”. Lapsen ensimmäiset ilmaisut sisältävät tyypillisesti sanat sellaisina kuin ne puhekielessä lapsen ympäristössä esiintyvät. Kolmivuotiaan käyttämiin lausetyyppeihin kuuluvat jo käsky-, kiello- ja kysymyslauseet kun taas

viisivuotiaan puheessa esiintyvät jo kaikki suomen kielen sivu- ja peruslausetyypit eli käsky-, kysymys- ja väitelauseet). (Lyytinen 2004, 53-54).

Yksittäiset sanat koostuvat morfeemeista. Esimerkiksi sanassa ”matto” on yksi morfeemi, mutta ”mato/i/ssa/mme” on neljä morfeemia. Sanavartaloiden muodostuksessa virheet ovat 2-3-vuotialle tyypillisiä, mutta taivutusten käyttö osoittaa lapsen halun muodostaa kieliopillisia muotoja. Kaksivuotiaalla ilmaisun keskipituus on 5-6 morfeemia ja he useimmiten kykenevät taivuttamaan sanoja monikossa ja käyttävät puheessa genetiivimuotoa (mun, isin, Maijan). Kaksivuotias voi myös osata joitakin sijamuotoja kuten ”kaapissa” tai ”pöydälle”. (Lyytinen 2004, 55.)

Kaksivuotiaan puheessa aikamuoto on preesens. Se johtuu lapsen kognitiivisesta kehitystasosta, sillä lapsi on vielä sidonnainen välittömiin havaintoihin ja tapahtumiin. Kaksivuotiaat voivat olla taitavia käskymuotojen käyttäjiä – esimerkiksi ”ei tuu”. Kaksi-kolmevuotiaat kykenevät jo erottamaan eron esineiden laaduissa. Lapsi kykenee tässä iässä valitsemaan pyydettyä pienemmän pallon tai punaisen auton. Noin kolmevuotiaana lapsi osaa käyttää puheessaan kuvailevia sanoja laajasti vertailumuotoineen. (Lyytinen 2004, 56-57.)

Keskimäärin kolmevuotiailla puhe on jo lähes täysin ymmärrettävää ja puheessa esiintyy monipuolisesti eri lausemuotoja ja sanoja eri sanaluokista. Omatekoiset sanavartalot (”töipaikalla”, ”kaikista nätimpi”) 2-3-vuotiaan puheessa voi olla kehittyneistä kielellisistä taidoista, kun taas vastaavat omatekoiset taivutukset vuotta tai paria myöhemmin ovat merkki heikommasta kehityksestä. (Lyytinen 2004, 61-62.)

3.3 Kielellisen kehityksen viivästyminen ja sen havaitseminen

Lapsen kielen kehityksen häiriöistä on käytetty termiä dysfasia, mutta nykyään sitä kuvataan termillä kielellinen erityisvaikeus. Se tarkoittaa puheeseen ja kieleen liittyviä vaikeuksia – esimerkiksi puheenoppimisen hitautta ja siitä aiheutuvia haittoja toimintakykyyn. Kansainvälisesti puhutaan termillä kielenkehityksen vaikeudet. (Alijoki 2011, 78.)

Puheentuottamisen vaikeudet ja puheen viivästyminen voivat vaikuttaa olennaisesti lapsen käyttäytymisen säätelyyn ja sosiaalisiin suhteisiin. Kieli on väline myös ajatusten ja tunteiden viestimiseksi. (Alijoki 2011, 78.) Vygotskyn teorian mukaan lapsi oppii ensin kommunikoimaan muiden ihmisten kanssa, sitten hän vasta oppii egosentrisen eli sisäisen puheen, joka tarkoittaa muun muassa ajattelua ja harkitsemista. Esimerkiksi kun äiti käskee nukkumaan, voi egosentrisen puheen taitava lapsi kommentaa itse itseään ”Nyt Laura nukkumaan!”. (Rossi 2016.)

Kielellisessä kehityksessä ilmenevä lapsikohtainen vaihtelu tekee kielellisen kehityksen pulmien havaitsemisesta vaikeaa. Vallitsevan käytännön mukaan kielelliset ongelmat pyritään havaitsemaan arvioimalla lapsen sanavarastoa ja sen määrän kehitystä. Näin kehitysviivästyminen voidaan havaita aikaisintaan kahden ja puolen vuoden iässä. Toisaalta tutkimusten mukaan kaksivuotiaasta, joka ei juurikaan tuota sanoja mutta on normaalilla tasolla muiden esikielellisten kommunikaatiokeinojen suhteen, ei tarvitse kielellisen kehityksen suhteen olla huolissaan (Laakso 2004, 40-41).

Arvioitaessa lapsen kielellistä kehitystä, vanhempien arvio on avainasemassa. Neuvoloissa ja päiväkotien varhaiskasvatussuunnitelmassa kartoitetaan lapsen sanavarastoa, ja vanhempien arvioiden on tutkittu olevan hyvin totuudenmukaisia sen suhteen, millä tolalla lapsen kielellinen kehitys tosiasiallisesti on (Laakso 2004, 42-42). Tutkimusten mukaan ensimmäiset viitteet kielellisen kehityksen ongelmista ovat nähtävissä jo esikielellisellä kaudella kun tarkastellaan ääntelyn kehitystä (Lyytinen 2004, 51).

Puheen oppiminen on sidoksissa lapsen muuhunkin kehitykseen. Erityisen tärkeää ääntelyvaiheessa on seurata myös motorista kehitystä, sillä kielellinen ja motorinen kehitys ovat hyvin läheisesti sidoksissa toisiinsa (Lyytinen 2004, 51).

Kielen kehityksen pulmiin on sitä helpompi ja taloudellisempi vaikuttaa, mitä aiemmin pulmat huomataan. Jos ongelmiin ei tartuta ajoissa, voi alkuperäisen pulman rinnalle keritä tulla liitännäisongelmia kuten itsetunto-ongelmat tai sosiaaliset vaikeudet (Laakso 2004, 43). Kielellisen kehityksen ongelma nousee vakavaksi peruskouluun siirryttäessä, kun lapsen pitäisi oppia lukemaan (Alijoki 2011, 78).

Kielellisissä pulmissa perinnöllisyys on merkittävä tekijä. Muita kielellisen kehityksen pulmiin yhteydessä olevia seikkoja ovat esimerkiksi hermostollinen kehitys: tutkimusten mukaan hyvin alhainen syntymäpaino ja heikot, alle neljään jäävät Apgar-pisteet ennustavat kielellisen kehityksen ongelmia vielä kouluikään kynnykselläkin. Usein ongelmat näillä keskosina syntyneillä tulevat esille vasta lukemaan oppimisen vaiheessa ja silloin, kun lapselta vaaditaan jo itsenäisyyttä. (Ahonen&Lyytinen 2004, 87-88.) Kun kielellisen kehityksen vaikeus johtuu hermostollisista syistä, on mahdollista, että lapsi ei ehdi käsitellä kuulemaansa ja sanoista ei jää tarkkoja muistijälkiä. Tällöin on erityisen vaikea seurata normaalia keskustelua. Ympäristön melu vaikeuttaa kuullun ymmärtämistä entisestään. (Korpilahti, 2004, 38.)

Suomessa kielellisiä ongelmia diagnosoidaan vasta 4-5-vuotiailla, mutta pyrkimys on tunnistaa ongelmat yhä varhemmin. Esimerkiksi myöhäisen, 10-kuisena alkavan jokeltelun on katsottu olevan yhteydessä myöhempisiin kielellisiin vaikeuksiin. (Ahonen&Lyytinen 2004, 89.)

3.4 Kielellisen kehityksen tukeminen ja musiikin hyödyntäminen

Esikielellistä kommunikaatiota voi tukea kotona puhumalla vauvalle heti ensi hetkistä alkaen. Puhe on normaalia, sisältää taukoja ja antaa näin tilaa vastavuoroisuudelle, jotta vauva voi äänillään tai eleillään vastata puheeseen (Laakso 2004, 44-45). Ihanteellista on, jos vanhemmat rohkaisevat lasta kohti mielenkiintoisia asioita ja puhuvat asioista kaikilla elämän osa-alueilla. Lapsi voi osata paljon eri esineiden nimiä, mutta hyödyllistä on myös nimetä tunnetiloja (Laakso 2004, 45).

Varhaiskasvatuksessa tuen tarvitsijoista jopa 40% tarvitsevat tukea nimenomaan kielellisen kehityksen tukemiseen. Jokaiselle lapselle tehdään yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma, jossa tehdään suunnitelma myös tuen tarpeen suhteen. (Adenius-Jokivuori 2004, 304.)

Useimmiten kielellisen kehityksen vaikeus huomataan vasta varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatus itsessään voi olla apu lapsen kielellisen kehityksen pulmiin, sillä se antaa mahdollisuuden olla vuorovaikutuksessa

ikätovereiden kanssa ja saada ammattilaisten tukea kaikille kehitysalueille suunnitelmallisesta ja yksilöllisesti. Olennaista on vanhempien ja varhaiskasvatushenkilöstön välinen yhteistyö lapsen asiassa. Kun lapselle tehty suunnitelma kielellisen kehityksen tukemiseen on pitkäjänteinen ja kaikki osapuolet sitoutuvat siihen, eivät pienet muutokset sitä kaada. (Adenius-Jokivuori 2004, 307.)

Varhaiskasvatustoimintaa tulisi suunnitella niin, että se sisältäisi kielellisen kehityksen vaikeuksia ennaltaehkäisevää toimintaa. Tämä on haaste kunnille ja työntekijöille, koska se vaatii uusien toimintatapojen etsimistä ja oman osaamisen kehittämistä. (Adenius-Jokivuori 2004, 308.) Varhaiskasvatuksen henkilöstö voi suunnitella kielellistä kehitystä tukevaa toimintaa jotain tiettyä lasta ajatellen, mutta koko ryhmä hyötty toimintaan osallistumisesta (Alijoki 2011, 78).

Vaikean kielellisen vaikeuden kohdalla tarvitaan yleensä erityispedagogisia menetelmiä. Kielellistä kehitystä voidaan tukea yleisen varhaiskasvatuksen pedagogiikan keinoin kuten leikin, pelin, satujen, liikunnan, laulun ja musiikin avulla. Lasta voidaan myös ammattilaisen ohjauksella tukea ja kannustaa vuorovaikutukseen toisten lasten kanssa, mikä auttaa lasta etenemään vuorovaikutuspyrkimyksissään. Keltikangas-Järvinen puhuu aikuisen positiivisesta tavasta tukea lasta termillä positiivinen vahvistaminen. (Alijoki 2011, 79.) Aikuiselta tulevaa positiivista vahvistamista tarvitaan ehkäisemään toistuvia epäonnistumisia vuorovaikutusyrytyksissä. Aamupiirissä aikuinen voi muotoilla kysymyksen niin, että se tukee lasta vastaamaan. Aikuisella on vastuu kommunikaation syntymisestä ja vuorovaikutuksen ylläpitämisestä. (Alijoki 2011, 85).

Kielellisestä erityisvaikeudesta kärsivät lapset kartuttavat sanavarastoaan muita lapsia heikommin. Lapsella, jolla on suuri sanavarasto, on usein myös hyvä muisti ja kyvykkyyttä äänien prosessoinnille. Kielellisten pulmien kanssa kamppailevia lapsia on tuettava. Ryhmätilan nimikyltit konkretisoivat lapselle kirjoitetun kielen merkityksen ja kasvattavat sanavarastoa. Sana- ja muistipelit kartuttavat lapsen sanavarastoa myös tehokkaasti. Kaiken kielellistä kehitystä tukevan toiminnan ei tarvitse olla suunnitelmallista, sillä kieltä on mahdollisuus oppia tehokkaasti perushoitotilanteissakin, jos työntekijä ymmärtää nimetä esimerkiksi kehon oikean ja vasemman puolen rukkasia laitettaessa, aterimien nimiä ruokailtaessa

ja niin edelleen. Paikkaa ja aikaa harjoitellaan perinteisesti aamupiirissä, mikä on esimerkki siitä, miten lapsi lukuisten toistojen kautta lopulta oppii viikonpäivät ja kuukaudet. (Alijoki 2011, 81-82.)

Lapsen kielellisten taitojen tukemiseksi olisi tärkeää, että lapselle lukiessa lapsi voisi yhdistää kuulemaansa opeteltavaa asiaa jo olemassa olevaan taustatietoon. Kasvattajan vastuulla on valita vaihtelevia, oikeantasoisia kirjoja: lähikehityksen vyöhykkeellä olevat kirjat stimuloivat parhaiten lapsen kognitiivista kehitystä. Lapsen positiivisia kokemuksia lukemisesta voi edistää antamalla lapsen toisinaan valita luettavan kirjan. Pienryhmässä lukeminen on kielellisen kehityksen kannalta tehokkainta, koska erityisesti kielellisestä vaikeudesta kärsivälle lapselle on tärkeää saada olla lukijan eli aikuisen lähellä. Pienryhmätilanteessa on myös helpompi tarkastella kuvia ja tarkentaa jotain asiaa, jos lapsi ei jotakin ymmärtänyt. (Alijoki 2011, 82-83.)

Lapsen kannustaminen oma-aloitteiseen puheeseen on kielellisten taitojen kannalta tärkeää. Erilaiset leikit, joissa aikuinen on yhtenä osallistujana, antaa tähän mahdollisuuden. Aikuinen voi tarvittaessa ohjata ja tukea lasta puheessaan. (Alijoki 2011, 84.)

Musiikin tulisi luonnostaan kuulua varhaiskasvatuksen arkeen, koska laulut, rytmit ja lorut ovat parasta varhaiskuntoutusta niille lapsille, joiden kohdalla on ennustettavissa oppimisvaikeuksia alkuopetuksen vuosina kun opetellaan lukemaan ja kirjoittamaan. Musiikin rytmiharjoitukset auttavat lasta havaitsemaan puheesta äänneet, tavut, sanat ja lauseet. Musiikillisten rytmiharjoitusten kielellisiä vaikeuksia ehkäisevä merkitys korostuu niiden lasten kohdalla, joilla on vaikeuksia hahmottaa puhetta ja kieltä. Sopivia rytmiharjoituksia ovat laulut, joissa on liikettä ja kehosoitimen käyttöä kuten taputuksia. Vasta isommilla lapsilla voi ottaa mukaan rytmisoittimet. (Ruokonen 2011, 68.)

Rytmiharjoitukset – pitkän ja lyhyen nuotin eron huomaaminen – auttaa lasta erottamaan olennaiset kestojen erot myös puheessa: onko kyseessä kissa vai kisa. (Ruokonen 2011, 68-69.) On myös havaittu, että mitä paremmin lapsi hallitsee hienomotoriikkaansa, sitä paremmin he pystyvät tuottamaan tiettyä ääntä tai rytmiä. Monipuoliset ääntenkeksimisleikit ja myös spontaanisti syntyvät musiikkikokemukset tukevat lapsen edellytyksiä tuottaa ilmaisuvoimaisia ääniä ja rytmisiä rakenteita – olipa kyseessä laulu tai puhe. (Fredrikson 2009, 134.)

4 Alle 3-vuotiaan musiikillinen kehitys

4.1 Lähtökohta musiikin kokemiselle jo kohdussa

Vastasyntynyt vauva ei ole musiikin ja kielen suhteen tyhjä taulu, vaan hänellä on äänimaailmoista kuukausien kokemus. Kohtuun nimittäin kuuluu selvästi äidin puhe ja laulu (Huotilainen 2009, 120). Vastasyntynyt tunnistaa äidin puhe- ja lauluäänen. Mikäli äiti on laulanut paljon, tunnistaa vauva saman laulun myös eri sävellajissa tai nopeutettuna. Sikiöaikainen ”lempimusiikki” säilyy vastasyntyneen lempimusiikkina jonkin aikaa, mutta sikiöaikana kuullun musiikin merkitystä on vaikea arvioida myöhempien kehitysvaiheiden kannalta. (Huotilainen 2009, 123.)

Sikiöllä voi myös olla miellelyhtymiä äänien ja muiden kokemusten kuten äidin liikkeiden tai istukan kautta välittyvien makujen tai hormonien välillä (Huotilainen 2009, 120). Raskaudenaikainen musiikinkuuntelu aiheuttaa sikiössä pitkälti samoja reaktioita kuin äidissä – useimmiten se rentouttaa. Sikiöllä on havaittu assosiativista eli yhdistelevää muistia, mikä tarkoittaa, että samassa tilanteessa eri aistien kautta saadut kokemukset yhdistyvät toisiinsa kokemusmaailmaksi. Jos äidillä on tapana kuunnella tietyn tyylistä musiikkia, istua rennosti nojatuolissa ja juoda kuppi teetä, aistii sikiö hormonitoiminnan muutoksen, istukan kautta välittyvän teen maun ja äidin asennon. Erityisesti mikäli tätä tapahtuu usein loppuraskaudesta, assosioi sikiö nämä eri aistikokemukset samaan tapahtumaan. Sama assosiativinen muisti säilyy syntymän jälkeenkin: tuntiessaan vaikka vain tutun teen hajun, vauva rauhoittuu ja odottaa tilanteen olevan rauhallinen. (Huotilainen 2009, 122.)

Sama tilanne voi tapahtua myös negatiivisessa mielessä, sillä myös stressihormonit välittyvät jossain määrin äidistä sikiöön. Jos äidin puhelin soi töissä koko ajan ja äiti on stressaantunut sekä puhuu kireään äänensävyyn, voi pelkkä puhelimen ääni laukaista sikiössä tai vastasyntyneessä saman stressitilan. (Huotilainen 2009, 122.)

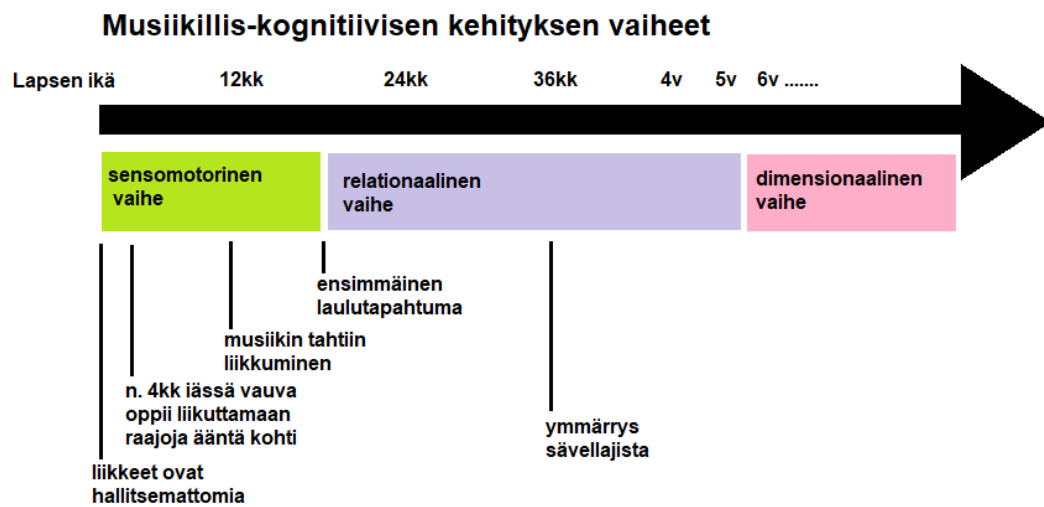
4.2 Pienen lapsen musiikillinen kehitys

Musiikillisten traditioiden suhteen vastasyntynyt on jopa aikuista paremmassa asemassa, sillä vauva on vielä musiikkitraditioon sitoutumaton. Sitoutumista tiettyyn musiikkitraditioon, jota on toistuvasti kuultu, tapahtuu vasta noin 5-7 vuoden iässä. (Huotilainen 2009, 126.)

Vauvoille puhuttaessa käytetään hoivapuhetta (Huotilainen 2009, 126), hoivakieltä (Laalo & Kunnari 2004, 88) tai lapselle suunnattua puhetta (Paavola-Ruotsalainen, Kemppainen & Luopajarvi, 2017, 4), jossa äänenkorkeus on yleensä hieman korkeampi, puhe hitaampaa ja puhe sisältää paljon toistoa. Tällainen puhe on vauvalle kiinnostavaa ja mahdollistaa tehokkaan oppimisen. Myös vauvoille laulamissa on havaittu samoja piirteitä. Äänenkorkeus on korkeampi ja tahti hitaampi. Eri kulttuureissa tavat laulaa vauvoille ovat erikoista kyllä hyvin samanlaisia. Laulu on hyvin tärkeä osa lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta erityisesti lapsen ensimmäisenä elinvuotena kun lapsi ei vielä ilmaise itseään sanoin. (Huotilainen 2009, 126-127.)

Musiikillis-kognitiivisen kehityksen vaiheet ovat *sensomotorinen, relationaalinen ja dimensionaalinen* vaihe. *Sensomotorinen vaihe* sijoittuu syntymästä 18 kuukauden ikään asti. Sensomotorisen vaiheen alku, lujittumisvaihe, kestää syntymästä neljän kuukauden ikään. Tällöin vauvan ääntely on muusta toiminnasta eriytymätöntä ja musiikkiin hän reagoi kokonaisvaltaisesti elein. 4-8 kuukauden ikäisenä vauva oppii raajanliikkeen ja äänen koordinaation, jolloin hän voi kurkotella soittorasiaa kädellään. Tässä vaiheessa voi myös alkaa jokeltelu. (Paananen 2009, 145.) Kaksitahoisen koordinaation vaiheessa noin vuoden iän molemmin puolin vauva laajentaa ääntelyään ja liikkuu musiikin tahdissa. Vauvan laulussa voidaan havaita musiikillisen kuvion esimuoto, jossa voi esiintyä vokaalinen ja rytmisen ulottuvuus. Sensomotorisen kauden viimeinen osavaihe on monimutkaisen koordinaation vaihe, jolloin laulusta on havaittavissa selkeitä säveltasoja ja kestoja. Hyvin usein noin 1,5-vuotiaan lapsen vanhemmat kertovat havainneensa ensimmäisen tunnistettavan laulukuvion lapsellaan. Pian lapsi oppii kulttuurille tyypillisiä laulukuvioita ja keksii sekoitella näitä – tämä vaihe on

suoraan yhteydessä puhumaan oppimiselle. Silloin lapsi on myös siirtynyt jo seuraavan kehitysvaiheeseen. (Paananen 2009, 145.)

Kuvio 3 Musiikillis-kognitiivisen kehityksen vaiheet ikäajanalla

Relationaalinen vaihe käsittää lapsen elämän 1,5 vuodesta 5 vuoteen asti. Sensomotoriset saavutukset ovat tässä vaiheessa automatisoituneita ja lapsi kykenee toistamaan laulukuvion ja muuntelemaan sitä. Yksitahoisen koordinaation vaiheessa, joka sijoittuu noin kahden vuoden tietämille, lapsen tarkkaavaisuus kohdistuu kahden fraasin väliseen suhteeseen. Ikävuosina 2-3,5 on kyse kaksitahoisesta koordinaatiosta. Tässä vaiheessa lapsen ymmärrys sävellajista kehittyy, mutta lapsi ei vielä rytmisesti kykene tasaiseen pulssiin vaan hänen laulamansa laulut ”kelluvat”. *Dimensionaalisisessa vaiheessa* lapsen ollessa 5-11 -vuotias musiikilliset kyvyt kehittyvät edelleen. (Paananen 2009, 146.)

Musiikillisissakin tilanteissa lapsi käsittelee uutta tietoa aiempien kokemustensa pohjalta. Lapsi tutustuu ympäröivään maailmaan ja kulttuuriinsa kaikilla aisteillaan ja enkulturoituu omaan musiikkikulttuuriinsa havaitsemisen ja sisäistämisen kautta. Lapsi oppii kuulemalla, mikä on yhteiskunnassamme musiikillisesti hyväksyttävää. Suurin osa yleisistä lastenlauluistamme perustuvat toistuviin, samantapaisiin melodiapiirteisiin. (Fredrikson, 2009, 134.)

Varhaiskasvatuksessa alle 3-vuotiaiden ryhmissä päivän mittaan saaduilla musiikkikokemuksilla on suuri merkitys lapsen myöhemmän elämän kannalta, sillä ne luovat lapselle mielikuvaa musiikin merkityksestä jokapäiväisessä

elämässämme. Lapsen kotiympäristö tarjoaa ihanteellisimman toimintaympäristön musisoinnille, sillä pieni lapsi ei jaksa keskittyä kauaa ja toisaalta oma vanhempi kykenee aistimaan oman lapsen kannalta otollisimman hetken musisoinnille. Vanhempien luontaisia musiikillisia taitoja ei pitäisi aliarvioida. Erilaiset musiikkikasvatuksen palvelut ovat melko tavoitekeskeisiä ja ne usein köyhdyttävät vanhempien ja lasten välisen luontaisesti syntyvän yhteismusisoinnin, joka selkeästi tukisi lapsen kehitystä. (Fredrikson, 2009, 135.)

5 Laululeikit varhaiskasvatuksessa

5.1 Varhaisiän musiikkikasvatus

Varhaisiän musiikkikasvatuksesta puhuttiin aiemmin musiikkileikkikouluna, mikä kiteyttää asian sisällön: musiikkia opitaan leikin avulla kokonaisvaltaisesti kokiensa ja eläytyen. Tällaisissa hetkissä lapset voivat oppia hyödyllisiä taitoja aivan huomaamatta. Varhaisiän musiikkikasvatuksen tulisi tähdätä ennen kaikkea elinikäisen kipinän sytyttämiseen musiikkia kohtaan. Tätä voi kutsua myös sisäiseksi motivaatioksi, joka tuo iloa elämään. (Piispanen 2019, 10.)

Varhaiskasvatuksessa musiikkikasvatus sisältyy oppimisalueeseen *ilmaisun monet muodot*. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) tunnustetaan musiikin merkitys oppimisen, sosiaalisten taitojen ja myönteisen minäkuvan tukijana. Lapsella on oikeus tutustua monipuolisesti kulttuuriperintöömme ja erilaisiin tapoihin ilmaista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 42-43.)

Varhaiskasvatuksessa tapahtuvan musiikkitoiminnan tavoite on luoda lapselle suhdetta musiikkiin. Leikinomaisesti opetellaan kuuntelemisen ja musiikin eri osasten erottelua. Lapsia myös rohkaistaan ilmaisemaan musiikin herättämiä tunteita esimerkiksi kertoen, tanssien tai kuvallisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 43.)

5.2 Laululeikkien suunnittelu alle 3-vuotiaille

Laululeikkituokion suunnittelussa tulee muistaa ilon merkitys, sillä musiikkikokemuksista saadut ilon kokemukset synnyttävät lapselle motivaation musiikillista toimintaa kohtaan, jonka voi kantaa läpi elämän. Musiikillisessa toiminnassa edetään asteittain ja opeteltavat asiat perustuvat jo aiemmin opitulle. Monipuolinen musiikkituokio sisältää affektiivista, kognitiivista ja psykomotorista stimulaatiota. (Piispanen 2019, 10-11.)

Vaikka pieni lapsi ei vielä puhu, hän voi silti nauttia äänestään suunnattomasti. Laulut voivat auttaa hankalien siirtymätilanteiden yli, mutta pyrkimys lauluun myös auttaa lasta äänen hallinnassa, mikä taas tukee puheen kehitystä. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piiroinen & Mäkinen 1994, 41.) Pieni lapsi tarkkailee leikittäjäänsä ja vähitellen musiikkiin liittyvistä havainnoista rakentuu tietorakenteita eli skeemoja. Näiden rakenteiden avulla lapsi oppii tuottamaan oman kulttuurinsa mukaisia ja sille tyypillisiä lauluja (Fredriksson 2009, 132.)

Laululeikkien suunnittelussa varhaiskasvatuksen pienimmille on otettava huomioon heidän nykyiset taitonsa. On ymmärrettävä, millaiset melodiakulut, sanastot ja liikkeet soveltuvat alle 3-vuotiaille. Vygotskyn oppimisteorian kautta voitaisiin sanoa, että ensinnäkin on ymmärrettävä lapsen aktuaalinen eli tosiallinen kehitystaso – mitä hän osaa tehdä itse ilman apua (Kivi 1995, 64). Potentiaaliseen kehitystasoon kuuluvat taidot, jotka lapsi voi oppia myöhemmin tai osaa jo nyt autettuna. Lapsi oppii parhaiten sellaisia asioita, jotka ovat näiden kahden alueen – aktuaalisen ja potentiaalisen – välissä ja sitä kutsutaan lähikehityksen vyöhykkeeksi (Hännikäinen & Rasku-Puttonen 2001, 167). Lähikehityksen vyöhykkeellä oleva toiminta edesauttaa parhaiten lapsen kognitiivista kehitystä, sillä siinä hän voi yhdistää jo osaamaansa tietoa uuteen (Alijoki 2011, 82). Juuri sitä laulutapahtuma edellyttääkin lapselta: valikoida tietoa vallitsevasta tilanteesta, yhdistää sitä aiemmin opittuun ja muokata tätä kokonaisuutta (Fredrikson 1994, 16.)

Kuva 1 Ihanteellinen sävelalue pienelle lapselle

Pienelle lapselle ihanteellisin sävelalue (kuva 1) on yksiviivaisella oktaavialalla, suurin piirtein d:n ja a:n välillä (Ruokonen 2011, 67). Alle 2-vuotiaalle lapselle erityisen tärkeää on laulun yksinkertaisuus ja sen toistaminen uudelleen ja uudelleen. Laululeikissä liikkeiden on oltava yksinkertaiset. Opettelun voi aloittaa yhdellä liikkeellä ja toistojen myötä niitä voi lisätä. Piirileikit ovat sopivia noin 2-vuotiaasta lähtien, ja piirissä on tärkeää olla selkeä yhteinen aloitus ja lopetus, jotta lapset ymmärtävät milloin piirissä on tarkoitus olla. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1994, 45-48.)

2-3-vuotiaan lapsen kohdalla musiikilla voi olla päivän kulkua jäsentävä merkitys, jos arjen eri tilanteissa on totuttu laulamaan. Tässä iässä lapsen musiikillinen erottelukyky on jo melko kehittynyt, joten lapselle tuttua laulua voi laulaa hieman eri rytmissä tai eri voimakkuudella. Kuuloon perustuvan erottelukyvyn harjoittaminen tukee myös kielellistä kehitystä ja myöhempää lukutaitoa.

Musiikkihetkiin voi yhdistää useampia elementtejä kuten sadun, roolileikin tai maalaamisen. Laululeikissä taas voi käyttää 2-4 liikettä, jotka kuvaavat sanoitusta. Lauluissa voi kokeilla 2-3 -vuotiaan kanssa jo kolmijakoisia lauluja keinuen tai tanssien. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1994, 52-54.) Alle 3-vuotiaiden lasten kanssa lauletaessa on kielen oppimisen kannalta erityisen tärkeää, että lauluissa sanojen luonnollinen rytmi toteutuu eli sanan painollinen tavu sijoittuu melodiassa iskulliselle nuotille. Tällöin melodian rytmi tukee sanojen rytmiä. (Fredrikson 1994, 77-79.)

Musiikki ja laululeikit ovat täynnä säännönmukaisuuksia eli käytännössä harjaantunut korva voi "arvata" miten melodia päättyy. Melodinen tietämys jaetaan *melodian havaitsemiseen kuulemalla, oppimiseen ja tuottamiseen*. Kun lapsi esimerkiksi varhaiskasvatuksessa kuulee useita kulttuurillemme tyypillisiä

lastenlauluja, hänen muistiinsa muodostuu abstrakteja kognitiivisia rakenteita melodian yleisistä ominaispiirteitä. (Fredrikson 1994, 22-23.)

On luonnollista, että lapsi yhdistää kokemustensa perusteella erilaista liikehdintää esineisiin, ihmisiin ja näiden symboleihin. Näin leluista voi tulla tärkeitä välineitä musiikin ja rytmin oppimiseen. Liikkeen yhteys musiikkiin voidaan nähdä tilaan ja aikaan yhteydessä olevana rakenteena. Lapsen laulaessa keinuhevoseella keinuon, edustaa keinuhevosen liike lapsen mielessä sekä hevosta että sen liikkumista. Ulkoisen liikkeen ei tarvitse olla samanlainen kuin sisäinen liike lapsen mielessä. (Fredrikson 1994, 91-92.)

Jo vauva voi käyttää aistejaan poikkimodaalisesti eli siirtää toisen aistin kautta saadun tiedon toiselle aistille. Varhaiskasvatuksessa tapahtuvat musiikkihetket aktivoivat useita aisteja ja siksi musiikkihetket ovat omiaan tukemaan lapsen kielellistä, sosiaalista ja psyykkistä kehitystä. (Ruokonen 2011, 64.) Poikkimodaalisuus on vauvalle tuttua sikiöajasta lähtien kun hän on yhdistänyt äidin kenkien kopinan tietynlaiseen kävelyn aiheuttamaan keinuvaan liikkeeseen. Vastasyntyneenä hän kuulee äidin äänen ja pyrkii saamaan äidin kasvot näkökenttäänsä. (Huotilainen 2009, 123.)

Laululeikit tukevat lapsen oppimista monialaisesti, sillä niihin on mahdollista yhdistää ajankohtaisia teemoja. Sinällään laululeikit toteuttavat varhaiskasvatussuunnitelman osa-alueista kielten rikasta maailmaa ja ilmaisun monia muotoja. (Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelma 2019.)

5.3 Musiikin yhteys kielelliseen kehitykseen

Musiikki ja kieli ovat monella tapaa samanlaisia: ne koostuvat erikestoista äänistä, rytmeistä, taajuuksista, lauserakenteista, sointiväreistä ja tehokeinoista. Molemmat ovat vuorovaikutuksellisia ja kumpaakin täytyy ensin oppia vastaanottamaan ja käsittelemään, sitten vasta opitaan itse tuottamaan sitä. Äänen kesto ja siitä muodostuva rytmi ovat keskeisiä kielen kehityksessä. Samalla tavalla myös musiikissa on aika-arvoja, painotuksia ja fraaseja eli ”lauseita”. Ruokonen 2011, 67.)

Perimä rakentaa puitteet musikaalisuudelle, mutta on lapsen ympäristöstä kiinni, tuleeko musikaalisuus esiin (Paananen 2009, 142). Lapsen varhainen musikaalisuus on yhteydessä kielellisten kykyjen, lyhytkestoisien muistikapasiteetin ja korkean älykkyydosamäärän kanssa. Sitä vastoin kielellisen kehityksen erityisvaikeus eli dysleksia useimmiten ilmenee äänten ja äänijaksojen hahmottamisen häiriönä niin puheen kuin musiikin alueella. (Paananen 2009, 141.)

Lapsuusajan musiikillinen harrastuneisuus on näkynyt aikuisenakin aivojen rakenne-eroilla ja korkeampana älykkyydosamääränä. Sopivanlainen musiikki parantaa aikuisten suorituksia älykkyytsteissä ja stimuloi lapsia piirrostehtävissä (Paananen 2009, 141).

6 Aiempia tutkimuksia ja opinnäytetöitä

Kielellisen kehityksen tueksi on tehty jo valmiina olevista materiaaleista työkalupakkeja ja oppaita, mutta täysin uusia laululeikkejä ei sosiaalialan opinnäytetöistä löytynyt. Vanhempien käyttöön tarkoitetun kielellisen kehityksen oppaan ovat tehneet Outi Eurajoki ja Kia Ojanen (2016). Oppaaseen on koottu tietoa 1-3-vuotiaiden lasten kielellisen kehityksen etenemisestä, sen vaikeuksista ja siitä, mitkä toiminnot muun muassa tukevat kielen kehittymistä. Oppaassa on koottuna nettisivuja, loruja ja leikkejä. Opinnäytetyössä viitataan myös ilmiöön ”puhumattomat kolmevuotiaat” (Marttala 2015). Eurajoen ja Ojosen opinnäytetyönä tekemä opas ottaa siis huomioon sen, että lasten kielen kehityksen viive voi johtua kotona vallitsevasta vuorovaikutuksen puutteesta (Eurajoki & Ojanen 2016, 1).

Tiia Oravan opinnäytetyössä (2013) tuotos on kuuden pienryhmässä tapahtuvan toimintakerran paketti, jossa on erilaisia kulttuurissamme tuttuja leikkejä kuten Laiva on lastattu. Oravan opinnäytetyön kohderyhmä on aivan pikkulasten sijaan 3-6 -vuotiaat lapset, mikä tekee siitä mielestäni huomionarvoisen.

Johanna Huhtala ja Mirella Lommi (2014) puolestaan lähestyvät kielellisen kehityksen tukemisen aihetta erikoisesta näkökulmasta, sillä he tunnistavat opinnäytetyössään kielen ja liikkeen yhteyden (Huhtala & Lommi 2014, 22). Tässä opinnäytetyössä tuotos oli seitsemän toimintakerran mittainen kokonaisuus, jota toteutettiin 4-vuotiaiden lasten kanssa.

Laululeikkien ja lorujen merkitystä vanhemmille ja heidän alle 2-vuotiaille lapsilleen selvittävät tutkimuksellisessa opinnäytetyössään Marjaana Hauta ja Saira Leinonen (2009). He tarkastelevat laululeikkejä ja loruja vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukijana. He haastattelivat lähes 30 pienen lapsen vanhempaa ja kysyivät, missä määrin heille oli lapsena loruteltu ja laulettu, ja missä määrin tämä perinne jatkuu nykyisessä perheessä oman lapsen kanssa.

Leila Paavola-Ruotsalaisen, Heta Kemppaisen ja Beba Luotajärven (2017) tutkimuksessa *Lapselle suunnatun puheen piirteet ja niiden yhteys sanaston kehitykseen 24 ja 30 kuukauden iässä* tarkasteltiin äidin puhetyylin vaikutusta lapsen sanaston kehitykseen. Merkityksellinen havainto oli, että laajennoksien käyttö eli lisätiedon tuominen lapsen kielelliseen ilmaisuun liittyen oli selvästi positiivisessa yhteydessä lapsen sanaston kehitykseen. Esimerkiksi jos lapsi sanoo ”auto”, voi äidin laajennos olla ”niin! Siinä on punainen auto”. (Paavola-Ruotsalainen, Kemppainen Luopajarvi 2017.)

Käytän tässä suunnitelmassani lähteenä Maija Fredriksonin tutkimusta Spontaanit laulutoisinnot ja enkulturaatioprosessi (1994), sillä se keskittyy alle 3-vuotiaiden varhaiskasvatuslasten melodioiden ja sanojen oppimiseen. Tutkimuksen tuloksissa hän esimerkiksi huomaa, että jo alle 3-vuotias kykenee käyttämään tiettyä oppimaansa melodiaa ja sanoittamaan sen spontaanisti alkuperäisen melodian kärsimättä (Fredrikson 1994, 141). Fredriksonin tutkimuksen teoreettinen viitekehys on myös kiinnostava, sillä se esittelee alle 3-vuotiaiden lasten kielen ja musiikin oppimista koskevaa tietoa.

Yhä isompien lasten puhumattomuus on noussut viime aikoina ilmiöksi, eikä siihen luultavasti ole yhtä ainoaa syytä. Jama Pediatrics-lehdessä julkaistu artikkeli Calgaryn yliopistossa tehdystä tutkimuksesta (2018) viittaa, että mitä enemmän pienet lapset viettävät aikaa älylaitteiden ääressä, sitä enemmän

heidän kehityksensä on vaarassa viivästyä. Tutkimuksessa korkeat luvut lasten älylaitteilla vietetyissä tunneissa olivat yhteydessä myös äitien masennukseen, alhaisempaan koulutukseen ja vähäiseen ääneen lukemiseen lapselle. (Madigan, Browne & Racine 2018, 247.)

7 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoitus on havaita kehittämistehtävän taustalla olevat seikat, joita halutaan kehittää tai korjata. Tarkoitus muodostuu toimijoiden, olosuhteiden ja työympäristön mukaan. (KAMK). Opinnäytetyöni tarkoitus oli selvittää teorian ja kokeilevan toiminnan avulla, millaiset laululeikit voivat tukea alle 3-vuotiaita lapsia kielellisessä kehityksessä.

Opinnäytetyön tavoite kertoo toimeksiantajalle tulevan hyödyn ja opiskelijalle kertyvän ammatillisen osaamisen työstä. Tavoitteesta tulee ilmi kohderyhmä sekä se, millaista tietoa tai hyödynnettävyyttä opinnäytetyöstä syntyy. (KAMK.)Tavoitteenani oli tehdä kuusi uutta alle 3-vuotiaille suunnattua laululeikkiä, jotka tukevat lapsen kielellistä kehitystä. Laululeikkien saatavuutta halusin helpottaa tekemällä niistä toimipaikalleni laminoidut nuotit eli ikään kuin musiikilliset friisit. Lisäksi tein laululeikeistä ohjevideot, jolta jokainen varhaiskasvattaja voi ne omaksua nuotinlukutaitoon katsomatta.

Laululeikit antavat mahdollisuuden kannustaa lasta puheentuotossa positiivisen pedagogiikan mukaisesti, jota Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelmassa (2018, 25) painotetaan. Laululeikkejä voivat tehdä kaikki ryhmän lapset – ei ole tarpeen eritellä kenellä on kielen kehityksessä viivettä. Laululeikkituokion toteutus pienryhmätoimintana parantaa mahdollisuuksia olla vuorovaikutuksissa sekä aikuisen että muiden lasten kanssa (Mikkola & Nivalainen 2010, 31).

8 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

8.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Erityisesti ammattikorkeakoulun opinnäytetyö on tyypillisesti työelämän kehittämistyö, mikä voi toteutua käytännön työn ohjeistuksena, kehittämisenä, järjestämisenä tai järjeistämisenä (Pohjannoro & Taijala, 15). Toiminnallisia opinnäytetöitä yhdistää se, että aina lopputulemana on jokin konkreettinen tuotos (Salonen 2013, 13; Pohjannoro & Taijala, 15). Yhdistävä tekijä on myös teoreettinen viitekehys, jolla perustellaan tuotosta (Pohjannoro & Taijala, 15). Kehittämistyö voi olla projektityö, jolloin toimipaikkaan ollaan säännöllisesti yhteydessä ja opinnäytetyötä tehdessä saatavaa tietotaitoa välitetään toimipaikalle (Salonen 2013, 13).

Tutkiva ja kehittävä työote on toiminnallisen opinnäytetyön edellytys. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimuksellisuus kohdistuu idean tai tuotteen toteutustapaan. Toteutustapa koostuu tuotoksen sisällön hankinnassa käytetyistä menetelmistä sekä sen valmistus- että toteutusmenetelmistä. (Pohjannoro & Taijala, 15.)

Toteutin opinnäytetyöni projektityönä. Covid-19-rajoitusten takia en enää maaliskuun lopulta eteenpäin voinut fyysisesti vieraillla varhaiskasvatusryhmässä, mutta tarvittaessa kävin päiväkodinjohtajan toimistossa esimerkiksi toimittamassa tiedotteet. Kehittämistyöni päätteeksi annoin toimipaikalle konkreettisen tuotoksen eli laululeikit laminoituina nuotteina ja linkkeinä videoihin.

Covid-19-viruksen takia asetettujen rajoitusten vuoksi käytin toteutusmenetelmänä laululeikkien ohjaamista etäyhteydellä. Laululeikkituokioiden kautta sain arvokasta tietoa opinnäytetyöhöni siitä, millaiset

laululeikit alle 3-vuotiaille sopivat ja mitkä osaset tekevät laululeikistä sopivan kyseiselle ikäryhmälle.

Laululeikkinuotit laminoitiin ja koristeltiin pienin kuvin, jotta ne voidaan laittaa näkyville pienten ryhmän seinälle. Näin ne ovat helposti käytettävissä. Laminoitu näkyville asetettu laulunuohti, ”musiikillinen friisi”, auttaa sekä työntekijöitä hahmottamaan laululeikin melodian että lapsia vähitellen oppimaan, että musiikkia kirjoitetaan ikään kuin puhuttua kieltäkin (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1994, 63-64).

Varhaiskasvatusperinteemme nojaa pitkälti vanhoihin ja tuttuihin lauluihin, joita toistetaan vuodesta toiseen (Fredrikson 1994, 75). Laminoidulla nuotilla ja videolla laululeikkejä on tarkoitus tuoda paremmin työntekijöiden tavoitettaviksi, ja näin mahdollistaa uuden materiaalin omaksumista.

8.2 Opinnäytetyötä ohjaava malli

Malli, joka opinnäytetyöni etenemistä kuvastaa, on lineaarinen. Lineaarinen viittaa suoraviivaisuuteen. Lineaarisen prosessin voi pelkistää tavoitteen määrittelyyn, suunnitteluun, toteutukseen sekä prosessin päättämiseen ja arviointiin. (Salonen 2013, 15.) Opinnäytetyöprosessini on esitetty lineaarimallin kuviossa luvussa 9.1. *Tavoitteen määrittely.*

Opinnäytetyöprosessini määrittely alkoi syksyllä 2019. Intensiivinen työskentely alkoi tammikuussa 2020 kun aihe oli päätetty ja aloitin suunnitteluvaiheen. Toteutusvaihe sijoittui maaliskuulle, ja prosessi päättyi ja arviointiin toukokuussa.

Jätin 13.3. pienten ryhmään A3-kokoisen mind map-paperin (kuva 2), jossa oli muutama tukisana valmiina. Laitoin mindmapiin otsikoksi "laululeikki" ja apukysymyksiä "mikä laululeikissä on kivaa?", "mikä meidän ryhmässä on kivaa?" ja "mitä leikitään?", jos apukysymykset auttaisivat aiheen mietinnässä. Osallistin siis koko pienten ryhmää ideointiin, sillä mind map oli 1,5 viikkoa pienten ryhmän seinällä (30.3. asti), ja työntekijät saivat kirjata ideoita sitä mukaa kun niitä tuli itselle tai lapsen suusta.

8.3.2 Laululeikkien ohjaaminen pienryhmälle etäyhteydellä

Tieto- ja viestintäteknologian avulla järjestettyä musiikin etäopetusta on Suomessa ollut jo 1990-luvun puolivälistä lähtien. Etäopettamista ylipäänsä voidaan tarkastella Keeganin viisiosaisen etäopetuksen määritelmän mukaan. Hänen mukaansa määritelmä kattaa kaikki etäopetuksen piirteet: opettajan ja oppilaan maantieteellinen etäisyys, teknisten apuvälineiden käyttö, kahdensuuntainen vuorovaikutus, yksilöllinen opetus ja tukiorganisaation merkitys. (Ruippo 2009, 363-364.)

Musiikin etäopetus poikkeaa luonteeltaan monen muun aineen opettamisesta, sillä etäopetustilanne rakentuu enemmän auditiivisuuden kuin visuaalisuuden varaan. Musiikin etäopetustilanteessa keskeistä on myös ei-kielellinen vuorovaikutus ja itse toiminta, jonka kautta oppiminen tapahtuu. (Ruippo 2009, 365.) Ohjaajan antama empatia on oppijalle tärkeää, mutta etäopetustilanne laimentaa kaikkea vuorovaikutusta. Siksi kannustavia eleitä on tuotava esille korostetusti. (Ruippo 2009, 366-367.)

Maaliskuussa 2020 Valtioneuvosto määräsi useita yhteiskunnan toimintaa rajoittavia toimia, jotta Covid-19 -virus ei leviäisi liian nopeasti. Tästä syystä kaikki ylimääräiset vierailut varhaiskasvatusyksiköissä ja kouluissa kiellettiin. Näin suunnittelemani laululeikkiohjaukset olivat vaarassa peruuntua. Otin pikimmiten yhteyttä toimeksiantajaani ja hän toivotti ideani laululeikkien etäohjauksesta tervetulleeksi.

Tutkittuani eri videopuheluvaihtoehtoja, valikoitui Skype nopeasti parhaaksi vaihtoehdoksi varsinkin kun kyseessä oli videopuhelu puhelimen ja kannettavan

tietokoneen välillä. Toimipaikkani tietokoneeseen ei saa ladata mitään uusia sovelluksia, joten Skypen käyttö onnistui silti, koska siitä on olemassa selainversio. Itse halusin käyttää kuvaamiseen puhelinta, sillä siinä on tietokonettani parempi kamera ja ääni. Pidin laululeikkituokiot kotonani valoisassa huoneessa. Sain puhelimeni ihanteelliseen asentoon jalustan avulla (kuva). Etäyhteyden käyttö oli päiväkodille täysin uusi toimintatapa, joten testasimme yhteyttä ensimmäistä laululeikkituokiota edeltävänä päivänä.

Pienryhmätoiminta varhaiskasvatuksessa tarkoittaa ryhmän jakamista pienempiin ryhmiin. Alle 3-vuotiaiden ryhmässä on useimmiten 12 lasta. Pienryhmätoiminnassa kasvattaja on vuorovaikutuksessa kerrallaan vain osan ryhmän lasten kanssa. Pienryhmän koko voi vaihdella kahdesta lapsesta puolikkaaseen ryhmään. (Brotherus ym. 1990, 100.)

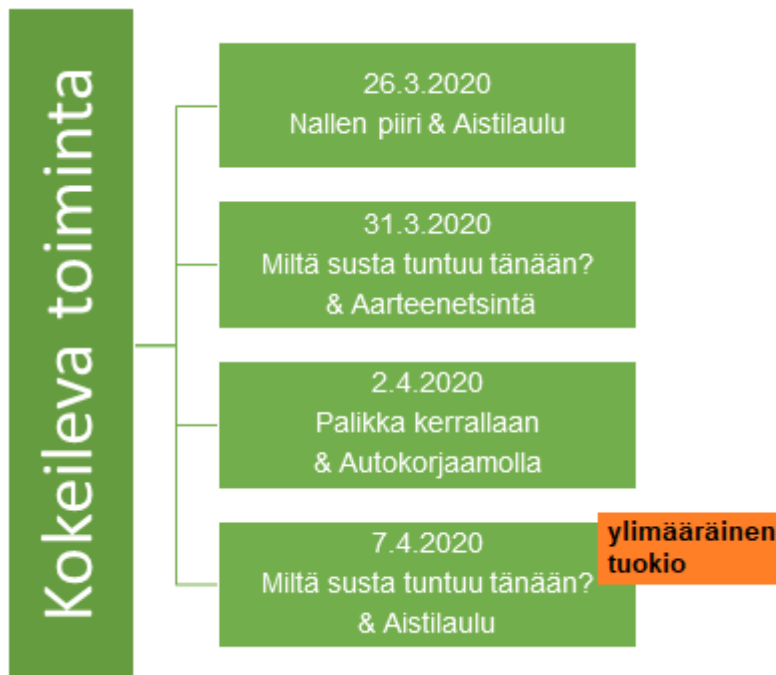
Ryhmäjako voi olla joko homogeeninen tai heterogeeninen. Homogeenisessä ryhmäjaossa ryhmät on jaettu esimerkiksi taitotason tai iän mukaan. Heterogeenisessä ryhmäjaossa lasten iät ja taidot voivat vaihdella. (Brotherus ym. 1990, 98-100.)

Pienryhmätoiminta antaa mahdollisuuden lapsilähtöisempään varhaiskasvatukseen (Mikkola & Nivalainen 2010, 9). Pienryhmässä lasten on helpompi ja turvallisempi säädellä omaa toimintaansa. Pienryhmätoiminta tukee myös lapsen kielen kehitystä, koska pienessä ryhmässä lapsella on enemmän mahdollisuuksia olla vuorovaikutuksissa sekä aikuisen että muiden lasten kanssa. (Mikkola & Nivalainen 2010, 31.) Pienryhmätilanteessa on myös helpompi tarkastella kuvia ja tarkentaa jotain asiaa, jos lapsi ei jotakin ymmärtänyt (Alijoki 2011, 83). Pienryhmätoiminta edesauttoi toimintaa etäyhteydellä, sillä suuren ryhmän kanssa hälyäänet lisääntyisivät ja näin vaikeuttaisivat ohjaamista, mikä etäyhteydellä muutenkin oli haastavampaa kuin normaalissa kontaktissa tapahtuva ohjaaminen.

8.4 Tiedontuotannon menetelmät

8.4.1 Kokeileva toiminta

Salonen kuvailee kirjassaan (2013, 22) yhtä tiedontuotannollista menetelmää, kokeilevaa toimintaa, ilmaisulla ”miten hilavitkutin toimii käytännössä”. Breckon (2015) jakaa kokeilevan toiminnan kolmeen osaan: *kevyt kokeilu* tähtää sopivan ratkaisun löytymiseen nopeasti, jolloin ikään kuin vain varmistetaan tuotteen sopivuus ilman valmisteluja tai tavoitetta saada luotettavaa tietoa. *Virallinen kokeilu* sisältää tiedonkeruuta ennen varsinaista kokeilua, ja lisäksi kokeilusta saadun tiedon jakaminen koetaan tärkeänä. *Tutkimuksellinen kokeilu* on näistä kolmesta huolellisin ja siinä pätevät tieteellisen tutkimuksen säännöt. (Breckon 2015, 11).

Kuvio 4: Kokeileva toiminta koostui neljästä laululeikkituokiosta

Opinnäytetyöni tapauksessa kokeilevalla toiminnalla oli paljon virallisen kokeilun piirteitä, sillä pohjustin opinnäytetyön toteutusvaihetta teoretiedon avulla. Hyödynsin kokeilevaa toimintaa saadakseni tietoa siitä, miten hyvin laululeikit sopivat varhaiskasvatuksen laululeikkituokioon alle 3-vuotiaille ja tarvitseeko niitä

vielä hioa. Oletukseni oli, että kokeilevalla toiminnalla saan selville erityisesti laululeikkien pituuteen ja sanaston vaikeustasoon liittyä asioita.

Käytännön tasolla kokeileva toiminta koostui neljästä laululeikkituokiosta (kuvio). Kolmella käytiin kaikki kuusi laululeikkiä kaksi kerrallaan läpi ja viimeisellä tuokiolla lauloimme kahta laululeikkiä joista halusin enemmän tietoa: Miltä susta tuntuu tänään ja Aistilaulu.

8.4.2 Kenttäpäiväkirja

Kenttäpäiväkirja (Salonen 2013, 23) oli toinen tärkeä tiedontuotannon menetelmäni. Kenttäpäiväkirjaani päivitin jokaisen laululeikkituokion jälkeen. Joka kerta kun olin ohjannut laululeikkejä päiväkotiryhmälle, merkitsin kenttäpäiväkirjaan mikä omasta näkökulmastani meni hyvin ja mitä laululeikeissä voisi vielä parantaa. Työntekijöiltä saatu palaute täydentää itserviotani, sillä etäohjauksena tapahtuva tuokio voi eri näkökulmasta näyttää hieman erilaiselta.

Kenttäpäiväkirja tuki minua ohjaajana, sillä refleктоimalla heti tuokion jälkeen omaa toimintaani minun oli mahdollista ottaa uusia asioita huomioon jo seuraavalla kerralla. Kenttäpäiväkirjassa Aistilaulu ja Palikka kerrallaan esiintyvät vielä työnimillä ”Tunnen kutituksen” ja ”Palikkalaulu”.

8.5 Arvioinnin menetelmät

8.5.1 Toimipaikan arvio sähköpostilla

Sain arvion laululeikkien sopivuudesta pienten ryhmälle sähköpostitse kunkin laululeikkituokion jälkeen lukuunottamatta viimeistä kertaa, jolla laulettiin kahta tuttua laulua. Arvion antoi joka kerralla sama varhaiskasvatuksenopettaja, joka osallistui kaikkiin laululeikkituokioihin. Ohjeistin arvioinnin antajalle, että arvioinnin tulisi kohdistua laululeikkeihin, ei siihen miten toimin ohjaajana.

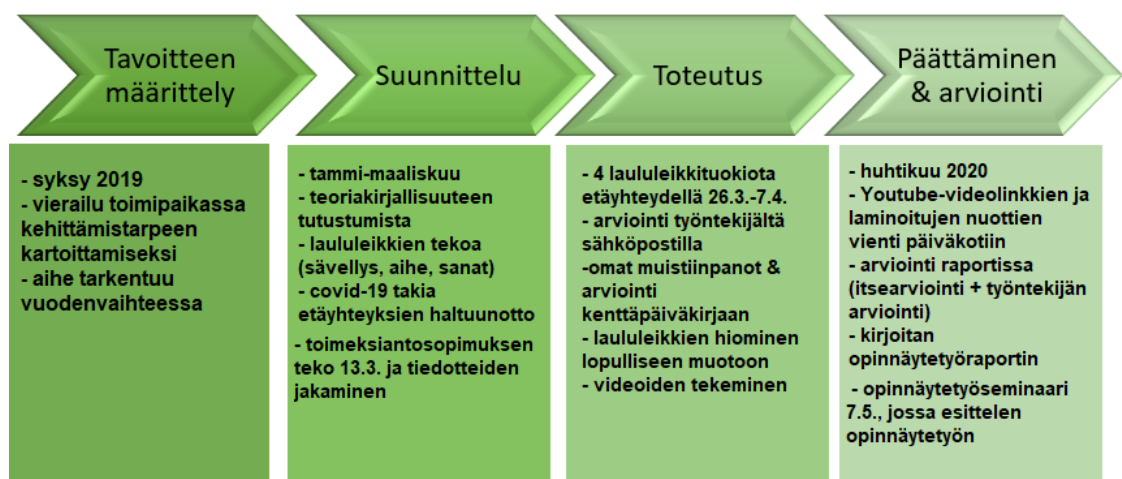
Pienten ryhmän varhaiskasvatuksenopettaja lähetti arviot 27.3., 31.3. ja 16.4.. Sähköpostiarvioinnit ovat koottuna liitteessä.

8.5.2 Itsearviointi kenttäpäiväkirjaan

Toimipaikan arviota täydensi itsearviointi, jota tein kenttäpäiväkirjaan (liite 2). Kaksi arviointimenetelmää osoittautui hyväksi ratkaisuksi etäyhteydellä ohjattujen laululeikkituokioiden kohdalla, sillä arvioinneissa oli paljon samaa, mutta myös eroavaisuuksia, joita ei kameran toiselta puolen ehkä olisi tullut ajatelleeksi.

9 Opinnäytetyön prosessi

9.1 Tavoitteen määrittely

Kuvio 5: Opinnäytetyön prosessi lineaarimallissa (mukaillen Salonen 2013, 15).

Opinnäytetyöni tavoitteen määrittely alkoi syksyllä 2019, jolloin päätin että haluan syventää tietotaitoani alle 3-vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksessa. Soitin minua kiinnostavaan läheiseen Peltosirkun päiväkotiin Lehmossa ja sovin tulevani keskustelemaan tarkemmasta aihepiiristä. Joulukuussa 2019 kävin ensin tapaamassa pelkästään päiväkodin johtajaa ja toisella kerralla tutustumassa pienten ryhmiin Sinisiipiin ja Peukaloisiin. Keskustelin työntekijöiden kanssa siitä, millaiselle kehittämiselle heidän ryhmässään olisi suurin tarve. Aiheeksi nousi kielellisen kehityksen tukeminen. Keinoa kielellisen

kehityksen tukemiselle ei vielä keksitty, mutta lupasin miettiä asiaa eteenpäin ja palata asiaan tammikuussa 2020.

Tutustuin kielelliseen kehitykseen kirjojen ja internetin kautta. Lopulta sain idean käyttää hyödyksi musiikillista osaamistani ja tehdä laululeikkejä, jotka kannustavat lapsia tuottamaan puhetta ja olemaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Oivalsin myös, että laululeikit olisivat positiivinen tapa houkuttaa kieltä esiin. Se sopisi siis hyvin Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelman positiivisen pedagogiikan ajatukseen.

19.1. ehdotin sähköpostitse aiheeksi ”Alle 3-vuotiaiden kielellisen kehityksen tukeminen laululeikkien avulla varhaiskasvatuksessa”. Sähköpostissa myös kerroin, että aion säveltää itse kappaleet, sillä olen muusikko aiemmalta koulutukseltani. 20.1. toimeksiantaja vastasi, ja hyväksyi idean.

9.2 Suunnitteluvaihe

Suunnitteluvaihe alkoi tammikuussa 2020. Varsinaista suunnittelutyötä tein tammi-helmikuun ajan suunnitteluraportin muodossa. Tutustuin aihetta koskevaan kirjallisuuteen ja tutkimuksiin. Lisäksi latsin tietokoneelleni notaatio-ohjelman MuseScore, jonka avulla tein toteutusvaiheessa laululeikeistä nuotit. Laululeikkivideoita varten minulla oli jo videon editointitaitoa ja Lightworks-editointiohjelma.

Laululeikeistä neljä liittyvät yleisesti alle 3-vuotiaiden lasten elinympäristöön ja ihmiseen itseensä, sillä lapsen muu kehitys on yhteydessä kielen kehittymiseen (Laakso 2018). Neljä laululeikkiä sain valmiiksi suunnitteluvaiheessa, kaksi osallistamisen tuloksena syntyneitä laululeikkiä tulivat valmiiksi toteutusvaiheessa.

Laululeikkejä suunnitellessani siis keskityin teorian pohjalta päättämiini aiheisiin. Teoreettinen pohja on avattu jokaisen laululeikin kuvauksessa luvussa Tuotos. Aiheet olivat ryhmäläisten nimet (Nallen piiri), motoriikka (Aistilaulu), tunteet (Miltä susta tuntuu tänään?), asioiden nimeäminen (Aartenetsintä) sekä

osallistamisen tuloksena keksityt laululeikit Palikka kerrallaan ja Autokorjaamolla, jotka sain valmiiksi toteutusvaiheessa.

Tunnelaulu

Kuva 3: Ensimmäinen hahmotelma laululeikistä Miltä susta tuntuu tänään?

Kun neljän laululeikkin aiheet olivat valmiit, tein niistä sanoitukset ja sävellyksen. Tämä erityisesti oli taiteellinen osa opinnäytetyötäni. Merkitsin sanoja ja melodioita ylös sitä mukaa kuin niitä keksin. Sanoissa kiinnitin erityistä huomiota siihen, että laulujen sanat toteutuvat sanojen luonnollisen painotuksen mukaan. Se on Fredriksonin (1994, 79) mukaan tärkeää kielenoppimisen kannalta alle 3-vuotiaiden kanssa lauletaessa.

Kuva 4: Esimerkki sanan luonnollisen rytmin toteutumisesta laulussa

9.3 Toteutusvaihe

Kun maaliskuussa sain opinnäytetyösuunnitelmani hyväksytyä, tein toimeksiantosopimuksen 13.3. ja kävin viemässä päiväkotiin tiedotteen (liite 1) pienten ryhmien lasten vanhemmille, jossa varmistin saavatko kaikki osallistua

laululeikkituokioihini. Jätin samalla laululeikkiaiheita kartoittavan mind mapin ryhmän täytettäväksi.

Laululeikkituokiot edustivat opinnäytetyössäni kokeilevaa toimintaa, joka oli tärkeä tiedontuotannollinen menetelmä. Aloitin laululeikkien pitämisen varhaiskasvatusryhmälle torstaina 26.3. klo 9. Seuraavat laululeikkituokiot olivat tiistaisin ja torstaisin 31.3., 2.4. ja 7.4. Maanantaina 30.3. kävin hakemassa täytetyn mind mapin päiväkodilta ja tein saman viikon torstaiksi kaksi viimeistä laululeikkiä. Mind mapin perusteella lapset pitivät erityisesti lego-palikoilla leikkimisestä ja autoista, joten nämä asiat halusin kahteen viimeiseen laululeikkiin yhdistää. Aikuiset olivat kirjoittaneet mind mapiin, että kivaa on laulun ja leikin yhdistäminen. Niinpä Palikka kerrallaan sisältää mielikuvituksellisen rakenteluleikin ja Autokorjaamolla robottien ääntenkeksimisleikin.

Poikkeusolojen vuoksi pienten ryhmät toimivat yhtenä Sinisiipien ryhmänä. Tuokioissa oli 5-7 lasta ja kasvattajia 2-3, joten ryhmä oli jo valmiiksi pienryhmä. Aina kunkin laululeikkituokion aluksi odottelin, että ryhmä siirtyy kokonaisuudessaan paikalle ryhmätilaan. Tervehdin lapsia ja vilkutin kameran välityksellä niille, jotka jo odottivat paikoillaan. Varsinaisen tuokion aloitimme niin, että esittelin itseni ja ensimmäisen kerran jälkeen kysyin, muistaako joku nimeni. Selitin laulun aina ensin lausumalla sanat ja näyttämällä liikkeitä. Käytin ilmaisia kuten ”nyt tarvitaan kutitussormet”.

Kullakin tuokiolla lauloimme kahta laululeikkiä. Aloitimme aina klo 9 aamulla. Toistimme niitä useamman kerran ja lopetimme yhteisellä päätöksellä ryhmän työntekijöiden kanssa, kun huomasimme lasten alkavan väsyä laululeikkeihin.. Kaikki laululeikkituokiot olivat lähes samanmittaisia, vaikka laululeikit ovat keskenään melko erilaisia. Laululeikki laulettiin useamman kerran yhdessä tuokiossa. Skype-puheluiden kestot olivat 27-28 minuuttia ja tuokio päätettiin yhdessä lopettaa, kun laulut oli laulettu ja vaikutti, etteivät lapset enää halua toistaa lauluja.

Kaikki laululeikkituokiot pidettyäni aloitin analyysin tekemisen itsearviointin ja sähköpostiarvioiden pohjalta. Muokkasin muutamaa laululeikkiä hieman säkeistöjen, melodioiden ja sanojen suhteen.

Ohjevideot tein sillä ajatuksella, että niitä voi katsoa varhaiskasvatuksen työntekijä opettelumielessä tai lapsiryhmän kanssa samalla leikkien. Taustamusiikin laululeikkeihin tein Soundtrap-ohjelmalla, johon olin juuri tutustunut. Alun perin olin ajatellut, ettei ohjevideoilla olisi taustamusiikkia. Suunnittelin laululeikit toimimaan ilman säestystä, mutta niitä on mielekkäämpi kuunnella videolta taustamusiikin kanssa. Taustamusiikin avulla pystyin myös tuomaan esille tunnelmaa, joka mahdollisesti innostaa lapsia mukaan.

9.4 Prosessin päättäminen ja arviointi

Prosessia päättäessäni tulostin kotona laululeikkinuotit ja ohjeet. Liimasin ne turkooseille papereille ja liimasin niihin koristekuvia. Sain laminoitua nuotit päiväkodilla. Latasin tekemäni ohjevideot Youtubeen ja lisäsin laululeikkinuotteihinkin ohjeen, miten kyseisen kappaleen löytää Youtubesta. Näin laululeikit saivat konkreettisen muodon, jonka avulla kuka vain voi oppia laululeikit.

Kuva 5: Laululeikkinuottien liimailua 22.4.2020.

Vein konkreettisen tuotoksen päiväkotiin 23.4. Prosessin arviointiin kuuluvat sähköpostiarvioinnit ja kenttäpäiväkirjan itsearviointi (liite 2) ovat oleellisilta osin avattu tässä opinnäytetyöraportissa. Oli hyödyllistä, että laululeikeistä oli kaksi arviointia: työntekijän sähköpostiarviointi ja itsearviointi, sillä asiat välittyivät eri tavalla eri puolilla kameraa.

10 Prosessin arviointi

10.1 Laululeikkien tarkastelu alle 3-vuotiaiden kielellisen kehityksen tukemisen näkökulmasta

Tämän opinnäytetyön tavoite oli tehdä uusia kielellistä kehitystä tukevia laululeikkejä alle 3-vuotiaille lapsille. Salosen (2013, 25) mukaan opinnäytetyön tuotos sisältää uutta tietoa tai on edellistä vastaavaa tuotosta parempi. (Perinteisissä lastenlauluissa on sellaisia sanoja, jotka eivät mielestäni ole enää nykylapsille ajankohtaisia. Nämä lastenlaulut kuitenkin toistuvat ja toistuvat varhaiskasvatuksessa. Oman näkemykseni mukaan se johtuu siitä, ettei riittävän laadukasta uutta materiaalia ole tai ne eivät ole varhaiskasvattajien saatavilla. On olemassa kyllä runsaasti nuottimateriaalia, mutta harva varhaiskasvatusalan ammattilainen pystyy niitä omaksumaan vähäisen nuotinlukutaidon turvin.

Esimerkiksi laulu Tuiki tuiki tähtönen sisältää mielestäni alle 3-vuotialle hyvin soveltuvan ja tarttuvan melodian, mutta sanat ovat abstraktit. Tähdet eivät liity suomalaisen lapsen jokapäiväiseen elämään ja alle 3-vuotiaan lienee vaikea hahmottaa mitä fraasi ”korkealla loistat vaan, katsot alas maailmaan” tarkoittaa. Tämän laulun suosio ja toimivuus perustuu mielestäni loputtomaan toistamiseen, mikä onkin lapsille laululeikkien kohdalla tärkeää.

Opinnäytetyöni kuudessa laululeikissä aiheet keskittyvät aivan pienen lapsen elämysmaailmaan ytimeen: lapseen itseensä kehon ja tunteiden kautta, kotiaskareisiin, kadulla ajavaan rekka-autoon. Erityisesti laululeikit Nallen piiri, Aistilaulu, Miltä susta tuntuu tänään ja Palikka kerrallaan onnistuvat olemaan erityisen lähellä lapselle läheistä sanastoa. Sen sijaan laululeikit Aartenetsintä ja Autokorjaamolla sisältävät sanoja, joiden hahmottaminen on paljon kiinni siitä onko lapsi 1,5 vai 3-vuotias. 1,5-vuotias ei ehkä vielä ymmärrä mikä on robotti tai mitä tarkoittaa aarten etsiminen. Toisaalta ne voivat olla tuttuja asioita lastenohjelmien tai kirjojen kautta. Jos varhaiskasvatusryhmässä valtaosa olisi 1,5-vuotiaita, Autokorjaamolla ja Aartenetsintä eivät olisi mielestäni heille ajankohtaisimpia lauluja.

Ensimmäisellä laululeikkituokiolla laulettu Nallen piiri oli ensi hetkestä lähtien toimiva ja periaatteessa kaikki laululeikit olisivat voineet olla yhtä toisteisia ja lyhyitä. Hain kuitenkin vaihtelevuutta niin aiheisiin kuin musiikillisuuteenkin tekemällä eripituisia ja eri tavoin toistettavia lauluja. Prosessin mittaan tajusin, että alle 3-vuotiaista lapsista puhuttaessa puhutaan lapsiryhmästä, jonka sisälle mahtuu todella paljon eroavaisuuksia.

Toistot ovat lapsen oppimisen kannalta erityisen tärkeitä (Alijoki 2011, 81-82). Uskon, että hieman monimutkaisemmatkin laululeikit ovat alle 3-vuotiaiden lasten opittavissa useiden toistojen kautta. Lapsi kehittyy valtavasti yhden ja kolmen ikävuoden välillä, joten laululeikkituokioissakin on hyvä ottaa huomioon kaikki ja harjoittaa monipuolisesti laululeikkejä. 1-vuotiaat eivät todennäköisesti vielä pysty toistamaan heille neuvottuja liikkeitä saati laulamaan tai edes sanomaan sanoja, mutta heidän on tärkeää saada olla mukana laululeikkituokiossa. Heillä on mahdollisuus omaksua laululeikkejä ja niiden sisältöjä toisilta oppimalla.

Koen onnistuneeni kokonaisuutena tekemään toimivan laululeikkipaketin alle 3-vuotiaiden tarpeisiin. Tavoitteen epäonnistuminen olisi mielestäni tarkoittanut sitä, että useat laululeikit olisivat olleet liian vaikeita tai muuten vaikeasti ymmärrettäviä, jolloin lapset eivät olisi ottaneet osaa laululeikkeihin laulaen ja liikkeitä toistaen.

Ohjevideot ja laminoidut nuotit estävät laululeikkien jäämisen kaapin perälle. Mielestäni rakensin ohjevideot selkeiksi ja niissä kaikissa on sama kaava: ensin opetellaan leikki ja sanat rauhallisesti puhuen ja sitten lauletaan. Vasta aika näyttää, miten toimivia laululeikit oikeasti ovat. Uskon, että hyvin toimivat ja mieluisat laululeikit lähtevät elämään etenkin kun ne ovat kovin helposti opittavissa videoiden kautta.

Kaikki kuusi laululeikkiä ovat keskenään hyvin erilaisia, joten niitä on kaikkia arvioitava erikseen. Ensimmäisessä laululeikkituokiossa 26.3. lauloimme Nallen piirin ja Aistilaulun. Nallen piiri oli laululeikeistä lyhyin, mutta sitä toistetaan yhden tuokion aikana monta kertaa. Kenttäpäiväkirjassani arvioin laululeikkiä sanoin *lyhyt mutta onnistunut*. Alle 3-vuotiaat osasivat hyvin olla piirissä. Nallen ojentaminen ja kaverin nimen sanominen pääosin onnistui ryhmäläisiltä. Toisin sanoen nuo tehtävät olivat lasten lähikehityksen vyöhykkeellä. Nallen mukanaolo

tuntui merkitykselliseltä, eikä esinettä tarvitse vaihtaa. Kenttäpäiväkirjani sanoin *tää on hyvä näin*. Tätä laululeikkiä ei tarvinnut muokata lopullista versiota varten. Varhaiskasvatuksenopettaja kommentoi Nallen piiriä näin:

”Erityisesti Nallen piiri oli leikki, joka lasten kanssa toimi. Siinä oli myös yksinkertaiset sanat ja melodia. Tulemme leikkimään sitä varmasti tässä pitkin kevättä useamminkin.”

Aistilaulussa on neljä säkeistöä, jotka käytiin läpi ennen varsinaista laulua. Tunto-säkeistössä tarvitaan kutitussormia, ihon silitystä ja naurun pulputtamista käsillä suun edessä. Nämä kaikki onnistuivat pääosin kaikilta jo ensimmäisellä kerralla. Kuulo-säkeistössä koputetaan ovea, kosketaan korvia ja näytetään, miten avataan ovi. Näkö-säkeistössä tarvitaan kädet rullaamaan kuin rekka-auton renkaat, sormet osoittamaan silmiämme ja leveitä käsivarsia osoittamaan miten pitkiä puita rekka kuljettaa. Haju/maku-säkeistössä herkkupullaa pyöritellään käsin ja sitä haistellaan nenällä. Sitten pullaa maistetaan suulla.

Aistilaulun kaikki liikkeet onnistuivat lapsilta, kun liikkeet vain selitti todella selvästi ja aikuinen näytti mallia. Lapset innostuivat nimeämään laulussa tarvittavia kehonosia, kun kävin laulua alussa läpi ja kysyin ”milläs me kuullaan?”. Nallen piiriin verrattuna kommentoin Aistilaulua kenttäpäiväkirjaani sanoin *tuntui ”vaikeammalta”, mutta toimii useiden toistojen kautta*. Pyrkimykseni oli sanoittaa laulu lasten elinympäristöön liittyvillä sanoilla. Tuokion jälkeen kirjoitin kenttäpäiväkirjaani *tuntui että sanat olivat mielenkiintoiset*. Varhaiskasvatuksenopettaja kommentoi Aistilaulua näin:

”Sinun kuvan jos saisi näkymään vaakatasossa, niin olisi hyvä. Nyt Aistilaulussa jäivät jotkin käden liikkeistäsi meiltä näkemättä, koska kuvaruutu oli kapoinen.”

Toisella laululeikkituokiolla vuorossa olivat laulut Miltä susta tuntuu tänään? ja Aartenetsintä. Miltä susta tuntuu tänään? -laulussa tarvitaan taputuskädet iloisen tunteen kohdalla, halauskädet surullisen tunteen kohdalla ja ylöspäin venyttävät kädet väsymyksen kohdalla. Lopuksi lapset saavat liikkeen avulla ja sanoin kertoa, miltä tänään tuntuu. *Hyvä laululeikki päivän aloitukseen!* lukee kenttäpäiväkirjassani.

Alkuperäisessä versiossa sanan ”surullinen” nen-tavu sijoittuu kahdelle nuotille, ja huomasin sen olevan liian monimutkainen ja hämmentävä efekti, joten lopulliseen versioon muutin nen-tavun yhden nuotin pituiseksi.

Kuva 6: Miltä susta tuntuu tänään? -laulun alkuperäinen (vas.) ja lopullinen versio (oik.). Sanan *surullinen* rytmitystä on muutettu.

Lasten kanssa heräsi spontaanisti keskustelu surullisuudesta, josta kirjoitin jälkepäin: *juteltiin, että jos joku kertoo olevansa surullinen, voi halata*. Lapsille nuo kolme laulussa esiintyvää tunnetta olivat selvästi tuttuja ja he osasivat nimetä ne. Toimipaikan palautteessa heräsi myös idea laulun soveltamisesta ottamalla tunnekortit mukaan:

”Mielestäni lapset osallistuivat hyvin ja reagoivat joko toistamalla sanoin sinun ja meidän aikuisten perässä tai ilmaisemalla muutoin, joko taputtamalla tai kädet ylös nostamalla. Ja se oli kyllä hienoa. Meillä on ryhmässä käytössä tukiviittomat ja kuvat ja mietinkin, että erityisesti noissa tunteisiin liittyvissä laululeikeissä olisi hyvä myös olla mukana tunteeseen liittyvät kuvat. Mutta, jos ja kun, laulut tulevat meille käyttöön, voimme ottaa tunnekuvat niihin sitten myöhemmin mukaan.”

Aartenetsintä oli silminnähdyn mieluinen ja jännittävä. Alussa lähdettiin marssimaan, sitten tähyiltiin aarretta. Käsillä mutkiteltiin ja seurattiin polkua. Lopussa tulee huudahdus: ”Oi, oi, oi – mikä aarre siellä on?” Tässä kohtaa näytetään aarre. Etäyhteydellä pidetyssä tuokiossa paljastin aarteen ruudulle. Tämä laulu tuotti itselleni eniten onnistumisen tunnetta.

Palikka kerrallaan syntyi mind mapin ideoiden tuloksena. Tässä laulussa on idea keksiä oma liike tai nimetä asia, jonka palikoista rakentaisi. Itse laulun aikana on vain kaksi eri liikettä: nyrkissä olevia käsiä kasataan toinen toisen päälle. Kohdassa *nyt näytän sulle sen* kädet ojennetaan kämmenet ylöspäin eteen, ikään kuin näytettäisiin jotakin.

Ensimmäisenä yksi lapsista tokaisi ”kerrostalon!” ja moni muu sanoi saman. Oli huomattavissa, että lapset ottivat mallia toisistaan, mikä ei toisaalta ole huono asia kun tavoitteena on kannustaa nimeämään asioita. Joku sanoi ”auton”. Osa taas ei halunnut sanoa mitään. Tämä laulu ei saanut niin välitöntä suosiota kuin esimerkiksi Nallen piiri, mutta osa lapsista innostui tästä selvästi. Pienten ryhmän isommat lapset innostuivat tästä laulusta, pienemmät eivät päässeet vielä jyvälle. Varhaiskasvatuksenopettaja arvioi laulua näin:

”Palikka kerrallaan laulu vaatisi hieman mielikuvituksen käyttöä joten isompien kanssa se onnistui. Ne valmiiksi näyttille laitetut esineet voisivat tosiaan auttaa.”

Autokorjaamolla-laululeikissä jokaisella lapsella oli hinku korjaajarobotiksi. Ensin korjaajarobottina oli yksi ryhmän kasvattajista, joka ruuvaili ja korjaili autoja eli lapsia laulun aikana. Kun laulu loppui, autot olivat muuttuneet roboteiksi ja korjaajarobotti alkoi painaa robotteja napeista. Yleisin ääni oli ”piip”. Kasvattajat antoivat esimerkkiääninä pörinää ja pärinää, inahduksia...

”Autokorjaamolla-laululeikki tuntui olevan lapsista mukava. Siinä tuli kivasti vuorovaikutusta muihin lapsiin kun lapsi sai painaa toisen lapsen tai aikuisen ”nappia”. Kaikki tätä ei uskaltanut tehdä, mutta yllätyin eräänkin lapsen niin tekevän, vaikka hän saattaa tämmöisiä vähän vierastaa. Se oli hienoa!”

Autokorjaamolla- ja Aartenetsintä -lauluissa oli alle 3-vuotialle vaikeampia sanoja, Aistilaulussa ja Tunnelaulussa taas useita sisäistettäviä asioita. Näiden laulujen aidon toimivuuden saisi selville vain useiden toistojen kautta. Minulle selvisi ohjausten myötä, että aidosti kohderyhmää palvelevia laululeikkejä saa osallistamisen keinoin. Aikuisen on vaikea aidosti ymmärtää, mitkä asiat alle 3-vuotiaita kiinnostavat ja mitkä tekijät laululeikeissä ovat hauskoja, jos laululeikkejä ei ensin testaa kohderyhmällä tai keräile aiheita heiltä.

23.3. pidetyn laululeikkituokion jälkeen ajattelin, että muuttaisin Aistilaulun viimeistä säkeistöä. Mielestäni tuntui epäjohdonmukaiselta, että laulussa on vain neljä säkeistöä, vaikka aisteja ihmisellä on viisi. Tosin viimeisessä säkeistössä tulevat esille sekä haju- että makuaistit: *haistan herkkupullan, nyt menen maistamaan*. Suunnittelin, että olisin tehnyt maistelu-säkeistön ja haistelu-säkeistön: *haistan ruusunkukan, millä haistan sen? Haistan ruusunkukan, sen*

äidilleni vien. Jäin kuitenkin miettimään, tietävätkö alle 3-vuotiaat välttämättä, mikä on ruusu ja miltä se tuoksuu.

Kokeilujen ja mietinnän jälkeen ymmärsin, että herkkupulla on lähempänä alle 3-vuotiaan maailmaa kuin ruusunkukka. Herkkupulla-säkeistö oli myös lapsille ilmeisen mieleinen – pullanpyörittelyliike ja maisteluliike innosti lapsia jo 23.4., joten päätin pitää säkeistön kuitenkin ennallaan. Lauoimme Aistilaulua vielä 7.4. pidetyllä ylimääräisellä tuokiolla, sillä juuri tätä asiaa halusin varmistaa. Mielestäni lapset pitivät laulusta juuri tuollaisena, joten nelisäkeistöiseksi se jäi.

Vygotskyn teorian mukaan lapsi oppii ensin puheen ja toisten kanssa vuorovaikutuksessa olemisen. Vasta sitten lapselle kehittyy egosentrinen puhe eli ajattelu. Kehitys etenee siis ulkoa sisälle päin. (Rossi 2016.) Kokeilevalla toiminnalla sain selville, että Palikka kerrallaan voisi toimia aivan pienten lasten kanssa paremmin, jos esillä olisi malliesineitä, koska 1-2-vuotiaiden voi olla mahdotonta vielä miettiä mielessään, mitä haluaisivat rakentaa.

Opinnäytetyöni kuusi laululeikkiä ovat vaativuustasoltaan vaihteleva kokonaisuus ja siksi se mielestäni sopii alle 3-vuotiaiden kanssa käytettäväksi – onhan alle 3-vuotiaissakin paljon eroavaisuuksia kehityksen suhteen. Kuuden laululeikin kokonaisuus onnistuu ottamaan huomioon alle 3-vuotiaiden ryhmän kaikki lapset, jos aivan pienimpien sylivauvojen ajatellaan osallistuvan toimintaan kokijana ja läsnäolijana. Siinä missä Nallen piiri voi pidemmän päälle olla 2-3 -vuotiaille yksitoikkoinen, tuovat Autokorjaamolla ja Palikka kerrallaan mukaan mielikuvituksellisemman ulottuvuuden.

10.2 Etäyhteydestä tehdyt havainnot

Etäyhteydessä oli sekä hyviä että huonoja puolia. Huonot puolet johtuivat lähinnä laitteistosta. Ihanteellisessa etäyhteydellä toteutettavassa laululeikkituokiossa ohjaaja heijastettaisiin videotykillä valkokankaalle niin, että lapset näkisivät ohjaajan ilman kurkistelua ja voisivat samalla tehdä laululeikin liikkeitä. Tällaisessa tilanteessa etäohjaaja todella voisi olla ohjaaja – toiminta ei olisi niin riippuvainen lapsiryhmän kanssa olevista kasvattajista. Myös ohjaajan täytyisi

nähdä lapset vähän paremmin pystyäkseen huomioimaan sen, jos joku ei ymmärrä tai kysyy jotain hiljaisemmalla äänellä.

”Skypen välityksellä tällaisen kokeminen oli meille aikuisillekin jännä kokemus. Mietimme, että jos olisimme saaneet tiedot lauluista etukäteen olisimme voineet alustaa aihealuetta lapsille etukäteen ja ohjata Skype-tilanteessa paremmin.”

Arvioija pohti, että tuokiot olisivat menneet vielä paremmin, jos kasvattajat olisivat saaneet tiedon laulusta etukäteen. Ihannetilanteessa he olisivat voineet tutustua lauluun videolta, mutta opinnäytetyön prosessin mukaisesti laululeikkivideot valmistuivat vasta toteutusvaiheen loppuksi.

Ohjaajalla tulisi olla langaton mikrofoni etäohjatussa tuokiossa. Koska opetin ryhmälle liikkeitä ja käsieni piti näkyä kokonaan, jouduin olemaan hieman kauempana kamerasta. Minun täytyi todella korottaa ääntäni, jotta se kantoi puhelimen mikrofonin asti. Sama tilanne oli kameran toisella puolella varhaiskasvatusryhmässä: lasten puhetta oli melko vaikea kuulla ja kasvattajat korottivat puhuessaan ääntään.

Laitteistoon liittyvät seikat on hyvä tietää, jos suunnittelee pitkäaikaisempia tuokio-ohjauksia. Mielestäni tasapainoilimme ikävien puolten kanssa hyvin juuri ääntä hieman korottamalla ja puhumalla entistä selkeämmin. Iloinen yllätys oli se, ettei yhteys päätynyt ollenkaan ja kommunikaatiossa ei ollut käytännössä ollenkaan viivettä. Etäyhteyden avulla lasten huomion pystyi kiinnittämään haluamaansa asiaan todella tehokkaasti: lapset katsoivat todella intensiivisesti tietokoneruutua, joten Aartenetsinnän aarteet ja merkitykselliset eleeni tulivat hyvin esille.

11 Tuotos

Kehittämishankkeen tuloksena syntyy tuotos, joka antaa jollain tavalla uutta tietoa tai on aiempia vastaavia parempi (Salonen 2013, 23). Tämän opinnäytetyön tuotos on kielellistä kehitystä tukevat kuusi laululeikkiä, jotka on tehty erityisesti alle 3-vuotiaille sopiviksi. Kielellinen kehitys on sidoksissa lapsen muihinkin kehitysalueisiin, joten yhdistin laululeikkeihin muun muassa

motoriikkaan ja affektiiviseen eli tunne-elämän kehitykseen liittyviä teemoja. Kuudesta laululeikistä neljään perustelin näin aiheen teorialla. Kaksi laululeikkiä kehitin osallistavalla menetelmällä mind mapin ideoiden pohjalta. Laululeikit nuotteineen ja ohjeineen ovat liitteenä (4-9).

Laululeikkien teko oli luova prosessi. Melodiaideoita tuli mieleeni runsaasti, mutta haastavin osuus oli sanoitus. Sanoitukselliset ideat oli haastava saada mahtumaan melodiaideaan. Joskus ratkaisu oli muuttaa sanoitusta puhekielisempään suuntaan kuten laulussa ”Miltä susta tuntuu tänään?”. Ennen kaikkea pidin mielessä Fredriksonin (1994, 79) huomion siitä, että alle 3-vuotiaan lasten kielellisen kehityksen palveleminen onnistuu laulussa silloin kun sanojen luonnollinen rytmi toteutuu eli sanan painollinen tavu osuu melodiassa iskulliselle nuotille.

Aloitin laululeikkiohjaukset 26.3., jolloin ohjasin kaksi ensimmäistä laululeikkiä. Seuraavat laululeikit ohjasin 31.3., 2.4. ja 7.4.

Palautteen ja kenttäpäiväkirjaan tehdyn itsearviointin avulla hioin laululeikkejä vielä hieman. Lopullisista versioista tein nuotit (liite 2), jotka toimitin päiväkotiin laminoituina. Nuotin taakse laitoin kirjallisen ohjeen leikkiin (kuva 3). Ohjeet latsin myös Youtubeen laululeikkejä varten luodulle kanavalle, sillä toimeksiantajan kanssa tulimme siihen tulokseen, että Youtube on kätevin väylä videoiden lataamiseen. Videot löytyvät kanavasta *Sallan laululeikit* (https://www.youtube.com/channel/UC-Fpv5y-1rZP7z3_9UmOOnA).

11.1 Ensimmäinen laululeikki: Nallen piiri

Ensimmäisen laululeikin aihe on muiden ryhmäläisten nimet.

Varhaiskasvatuksessa olevan lapsen elämään kuuluvat olennaisesti ryhmän muut lapset. He ovat osa lapsen sosiaalista ympäristöä. Sosiaaliset taidot tarkoittavat niin kielellisiä kuin ei-kielellisiäkin taitoja, kuten taitoa mennä mukaan leikkiin toisten kanssa tai hyväksyä toinen mukaan omaan leikkiin. Lapsen sosiaaliset taidot ovat oppimisen ja kehityksen tulosta. Lapsi tunnistaa tutut ihmiset ja oppii heidän nimensä, ja kykenee vähitellen olemaan sujuvammin vuorovaikutuksessa toisten kanssa. (Aro & Adenius-Jokivuori 2004, 254-255.) Jo varhaiskasvatuksessa olevat lapset huomaavat eroja toisten

sosiaalisissa taidoissa ja puhetaidoissa, ja syrjityksi voivat joutua ne, joilla taidot ovat vielä kehittymässä (259).

Nallen piiri -laululeikissä houkutellaan lasta sanomaan kerrallaan yhden ryhmäläisen nimi ja antamaan tälle nalle. Muut lapset ja ryhmän aikuiset muodostavat nallea pitelevän lapsen ympärille piirin. Laulu lauletaan ja lapsi ojentaa nallen jollekin ryhmäläiselle tai aikuiselle niin, että sanoo ensin tämän nimen. Aikuinen voi tukea lasta nimen sanomisessa. Aikuiset myös huolehtivat, että jokainen lapsi pääsee ainakin kerran nallen kanssa piirin keskelle.

11.2 Toinen laululeikki: Aistilaulu

Toisessa laululeikissä pääosassa ovat kehonosat ja aistit. Kielen ja motoriikan vaikeudet esiintyvät usein yhdessä (Viholainen & Ahonen 2004, 220). Lapsen kehontuntemus on osa motorista kehitystä, ja motoriikan hallinnalla on merkitystä lapsen myöhemmälle kognitiiviselle kehitykselle (Nurmi ym. 2015, 32). Kolmannessa laululeikissä lapsia kannustetaan nimeämään kehonosia ja käyttämään niitä laululeikissä.

Laulussa nimetään kaikki viisi aistiamme: tunto-, kuulo-, näkö-, haju- ja makuaisti. Aisteja lähestytään lapsen kokemusmaailmasta tutuilla asioilla: tunnen kutituksen, kuulen koputuksen, näen rekka-auton, haistan herkkupullan – nyt menen maistamaan.

11.3 Kolmas laululeikki: Aartenetsintä

Kolmannen laululeikin aihe on positiiviset luontevahvuudet (rohkea, innokas), sillä Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelma (2018 s. 25) korostaa positiivista pedagogiikkaa. Lapsi, jolla on pulmia kehityksessään, tarvitsee erityisen paljon tukea, jotta hänen itsetuntonsa kehittyisi vahvaksi. Nuoruudessa tai aikuisuudessa itsetunnon muuttaminen on vaikeaa ja tästä syystä lapsen kanssa toimivilla aikuisilla on suuri vaikutus lapsen itsetunnon kehittymiseen ja muovautumiseen. (Aro & Adenius-Jokivuori 2004, 271.) Itsetunnon pohja on perusturvallisuus eli luottamus muihin ihmisiin. Jos kielihäiriöisellä lapsella on

puutteelliset keinot kommunikointiin, on perusturvallisuuden takaaminen tärkeää. Luottamuksen saavuttaminen edellyttää sitä, että lapsi tuntee olevansa hyväksytty kaikkine ominaisuuksineen (272).

Aartenetsintä-laululeikissä lauletaan siitä kuinka rohkea ja taitava aartenetsijä on. Samalla marssitaan määrätietoisesti. Laulun loputtua houkutellaan lapsia nimeämään asioita pienen innostuksen avulla. Laululeikkiä varten aikuiset voivat laittaa pussiin tai vaikkapa arkkuun esineitä, joita vuorollaan otetaan esille aarteena. Ohjatessani tätä laululeikkiä, esittelin kameran välityksellä aarteet, joita olivat helmikaulakoru, Pipsa Possu -lelu, lumisadepallo ja dinosaurus-lelu. Aarteiden paljastuminen lapsille tietokoneen ruudulle toi mukaan erityisen jännityshetken.

Jos lapset ovat kovin pieniä ja sanoja on vasta vähän, voivat esineet olla tuttuja kuten ryhmän tiloissa olevia tuttuja leluja. Jos taas lapset osaavat jo hieman enemmän sanoja ja puhetta, voivat esineet olla vaikka jonkun aikuisen kotoa tuotuja aarteita, jännittäviä esineitä. Tämän perustelen sillä, että noin kaksivuotias saattaa mieltää tietyn sanan vain ja ainoastaan tiettyyn esineeseen kuten Lyytinen totesi (2004, 52). Hieman vanhempi taas voi ymmärtää, että sanaa ”kuppi” edustavia esineitä on paljon erilaisia (Lyytinen 2004, 52).

11.4 Neljäs laululeikki: Miltä susta tuntuu tänään?

Tunteet ovat neljännen laululeikin aihe. Kielen oppiminen ja sisäinen puhe ovat yhteydessä omien tavoitteiden, sisäisten mallien ja tunteiden säätelyn taidon kehittymiseen (Aro 2004, 242). Kielellinen kehitys kulkee käsikädessä tunnetaitojen kehityksen kanssa, sillä lapsi oppii tunteiden säätelyä ja itsesäätelyä samalla, kun oppii sanoittamaan tunteitaan ja nimeämään eri tunteita (Ahonen 2017, 20).

11.5 Viides laululeikki: Palikka kerrallaan

Viidennessä ja kuudennessa laululeikissä lapsen mielikuvitukselle annetaan tilaa. Jari Sinkkosen mukaan etenkin taiteen eri muodot rikastavat lapsen

mielikuvitusta ja värikäs mielikuvitus voi ehkäistä esimerkiksi lapsen väkivaltaista käytöstä (Knaappila 2016). Leikki antaa vapauden ja turvan käyttää mielikuvitusta (Järvinen 2019). Tässä Palikka kerrallaan -laululeikissä lapset saavatkin käyttää kehittymässä olevaa mielikuvitustaan ja valita itse mitä leikisti palikoista rakentavat.

Viidennen ja kuudennen laululeikin aiheet syntyivät osallistamisen tuloksena eli ryhmässä täytetyn mindmapin ideoiden pohjalta. Mindmapista käy ilmi, että Lego-leikit ovat ryhmässä mieluisia ja laululeikeissä mukavana koetaan toiminta ja liike. Siksi tässä Palikka kerrallaan -laulussa on yksinkertainen ”nyrkki nyrkin päälle” liike, joka muistuttaa palikoiden kokoamista päällekkäin.

Laululeikki on tarkoitettu hieman pitkäkestoisempaan leikkiin. Laulu on tarkoitus laulaa useamman kerran yhdellä tuokiolla. ”Palikka kerrallaan mä jännän jutun rakennan. Palikka kerrallaan. Nyt näytän sulle sen!” Laulun lopuksi on tarkoitus jäädä johonkin omaa palikkarakennelmaa muistuttavaan asentoon tai pelkästään kertoa, mitä itse palikoista rakensi. Kuvittelu vaatii lapselta Vygotskyn teorian mukaan egosentrisen eli sisäisen puheen taitoa (Rossi 2016a), joten aivan pienten kanssa voi hyödyntää kuvakortteja tai leluja omasta rakennelmasta kertomiseen. Aikuinenkin voi siis hieman käyttää mielikuvitustaan leikin toteuttamisessa oman ryhmänsä kanssa.

11.6 Kuudes laululeikki: Autokorjaamolla

Kuudes laululeikki syntyi viidennen tapaan mind mapin ideoiden kautta. Auto-teema nousi ylivoimaisesti eniten esille aiheissa. Kaikki muut laululeikit houkuttelevat sanomaan jonkun sanan tai laulamaan, mutta ajattelin, että tässä laululeikissä saisi ihan rohkeasti tehdä minkälaisia ääniä vain.

Ääntenkeksimisleikit tukevat lapsen kykyä tuottaa ilmaisuvoimaisia ääniä niin laulussa kuin puheessa (Fredrikson 2009, 134). Tämä laululeikki ruokkii lapsen mielikuvitusta ja mahdollistaa lapselle erilaisten äänten kokeilemisen. Koska kyseessä on robotin ääni, voi ääni olla millainen vain eikä lapsen tarvitse pelätä epäonnistumista.

Tämä laululeikki myös mahdollistaa parhaiten huumorin, koska korjaajarobotin työskentelyn myötä autojen osat menevät ”vinksin vonksin” ja autot muuttuvat myös roboteiksi. Sitten korjaajarobotille huudahdetaan ”painapas nappia, mitähän ne mahtaa sanoa!”. Korjaajarobotti painaa kuvitteellista nappia ja robotiksi muuttunut auto äännähtää haluamallaan tavalla tai sanoo jotain. olla varmistan, että jokaisella on mahdollisuus oppia laululeikki.

12 Pohdinta

12.1 Johtopäätökset

Kielellisen kehityksen vaikeudet ovat yksi merkittävimmistä tuen tarpeen aiheuttajista varhaiskasvatuksessa, joten uudet materiaalit kielellisen kehityksen tukemiseen lienevät tervetulleita. Opinnäytetyöni tarkoitus on antaa uutta materiaalia, laululeikkejä, kielellisen kehityksen tukemiseen nimenomaan varhaiskasvatusympäristössä. Esimerkiksi Madigan tutkimusryhmineen osoitti, että alle 3-vuotiaan lapsen kotioloit voivat olla vuorovaikutuksellisesti hyvin vaihtelevat ja kodin sisäinen vuorovaikutus vaikuttaa lapsen kielelliseen kehitykseen varsinkin elämän ensimmäisinä vuosina. Varhaiskasvatuksessa työntekijöiden tehtävä ei kuitenkaan ole miettiä syitä, miksi lapsella on vaikeuksia puheen kehityksessä. Tärkeää on se, että jokaisessa varhaiskasvatusyksikössä olisi materiaalia kielellisen kehityksen tukemiseen, koska on selvää, että kielellisen kehityksen pulmat ovat Suomessa todella yleisiä joka tapauksessa.

Mikäli varhaiskasvatushenkilökunta saa tietää lapsen olevan kielellisen kehityksen suhteen riskiryhmässä, on syytä suunnitella toimintaa ennaltaehkäisevästi. Esimerkiksi äidin synnytyksenjälkeinen masennus on yksi merkittävä uhka lapsen kielelliselle kehitykselle, koska tällöin äiti ei kykene olemaan normaalissa vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa lapsensa kanssa (Laakso 2004, 25). Tällaiset asiat voivat tulla esille esimerkiksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä. Vanhemmilla voi myös olla todella pitkät työpäivät, jolloin lapsen päivästä merkittävä osa kuluu

varhaiskasvatusryhmässä. Tällöin voidaan mielestäni myös olettaa, että merkittävin osa oppimiskokemuksista tulevat varhaiskasvatusryhmässä päivän aikana. Tällöin varhaiskasvatuksen pedagogiikka nousee myös erittäin merkitykselliseen asemaan lapsen oppimisen ja kehityksen kannalta.

Kielellistä kehitystä voidaan tukea myös perushoitotilanteissa (Alijoki 2011, 82), mutta uskoisin tämän olevan työntekijästä riippuvaista – toisille puheleminen lapselle esimerkiksi pukiessa on luontaisempaa kuin toisille. Toimintatuokioita ei siis saa unohtaa. Tuokioilla käytettävää materiaalia on oltava ja tehtävä tarvittaessa lisää. Kielellisen kehityksen tukemiseen tarkoitettut materiaalit ovat konkreettinen asia, jotka tekevät kielellisen kehityksen tukemisen näkyväksi myös vanhemmille. Esimerkiksi tämän opinnäytetyön laululeikit ovat vapaasti myös käytettävissä Youtube-kanavalla.

Varhaiskasvatusryhmässä voi olla muutama lapsi, joilla kielellinen kehitys on muista jäljestä. Tällöin ryhmässä voidaan käyttää materiaaleja, jotka tukevat kielellisessä kehityksessä. Niistä on hyötyä aivan kaikille ryhmäläisille kielellisen kehityksen tasosta riippumatta, sillä ne tukevat myös ryhmässä toimimista, tunteita ynnä muuta alle 3-vuotiaalle ajankohtaista aluetta. Esimerkiksi kun käytetään tämän opinnäytetyön yhteydessä tehtyjä laululeikkejä, tukevat ne kielellistä kehitystä mutta ovat merkityksellisiä ja hauskoja ihan vain laululeikkeinäkin.

Nallen piiri -laululeikki toimii hyvin monissa varhaiskasvatusryhmän tilanteissa. Sitä voi leikkiä kun ryhmä on uusi tai ryhmään tulee uusia lapsia. Kun varhaiskasvattajat huolehtivat, että jokainen mukana oleva lapsi pääsee nallen kanssa piirin keskelle, toimii laululeikki erinomaisesti myös kaveritaitojen tukemisessa. Varhaiskasvattajien avulla ryhmän pienimmätkin voivat olla leikissä mukana – he oppivat leikin vähitellen vertaistensa näyttämän mallin kautta.

Kielellinen kehitys on tiiviisti yhteydessä motoriseen kehitykseen (Lyytinen 2004, 51) ja on myös havaittu, että mitä paremmin lapsi hallitsee hienomotoriikkaansa, sitä paremmin hän hallitsee äänentuottoaan esimerkiksi musiikkitilanteissa (Fredrikson 2009, 134). Suunnittelin liikkeitä laululeikkeihin niin, että lapset osaisivat ne mallin kautta eikä vaihtuisi liian nopeasti. Kussakin laulusäkeistössä on korkeintaan kolme erilaista liikettä. Erityisesti Aistilaulussa käydään läpi kehonosia ja samalla aisteja, ja tämän laulun tarkoitus on sekä opettaa lapsille

kehonosien ja aistimusten nimiä ja auttaa pieniä lapsia hahmottamaan omaa kehoaan. Lapsen kehontuntemus edesauttaa motoriikkaa ja muuta kognitiivista kehitystä (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2015, 32).

Etäyhteydellä pidetyt laululeikkituokiot tekivät tästä projektista ainutlaatuisen. Etäyhteyteen ei olisi päädytty, ellei se olisi ollut välttämätöntä. Varhaiskasvatusryhmä seurasi ohjeitani kannettavan tietokoneen näytöltä, ja tämä vaati keskittymistä erityisesti lasten kasvattajilta, koska monessa tilanteessa heidän täytyi ikään kuin vahvistaa minun ohjeeni, koska kaikki lapset eivät ehkä nähneet ja kuulleet tarpeeksi hyvin. Lisäksi minun ohjaajana oli vaikea kuulla ja aistia tilanteita, joissa joku lapsi ei kuule ohjettani. Etäyhteyttä oli mahdollisuus hyödyntää tuomalla Aartenetsintä-lauluun jännitystä paljastamalla aarteet malttamattomina odottaville lapsille tietokoneen ruudun ulkopuolelta.

Mikäli uusia poikkeustilanteita tulee, ovat omat ja toimeksiantajapäiväkotini valmiudet etäyhteydellä toimimiseen keskivertoa paremmat. Etäyhteyttä voisi myös hyödyntää tilanteessa, jossa syystä tai toisesta ryhmän lapsi joutuu olemaan pitkään kotona. Hänelle voisi suoda mahdollisuuden osallistua etäyhteydellä ryhmän tuokioihin.

Etäyhteydellä tehtävissä tuokioissa olisi mahdollista hyödyntää erilaisia valaistuksia ja esimerkiksi läpikuultavaa kangasta erilaisten efektien tekemiseksi. Etäyhteyden huonot puolet on mielestäni mahdollista paikata tällaisilla tekijöillä, jotka ovat vain etäyhteydellä mahdollisia. Kameraruutu mahdollistaa myös nukketeatterin tai pehmolelusadun toteuttamisen.

On muistutettava, ettei mikään laululeikki yksinään pysty vaikuttamaan kielelliseen kehitykseen. Laululeikin toimimiseksi vaaditaan myös innostava aikuinen, joka opettaa laululeikin lapsille ja leikkii sitä heidän kanssaan. Tekemilläni ohjevideoilla yritin esiintyä samoin kuin esiintyisin alle 3-vuotiaiden lasten edessä laululeikkejä ohjatessani. Toivon, että varhaiskasvattajat saisivat videoilta inspiraatiota heittäytyä laululeikkeihin ja jopa tehdä niistä omanlaisiaan. Jos kasvattaja ei tunne musiikkituokioiden pitämistä vahvuudekseen, voi hänellä oli korkea kynnyks kokeilla uusia kappaleita. Mielestäni tärkeintä on kuitenkin heittäytyä musiikin ja leikin vietäväksi. Olennaista ei ole se, meneekö melodia tai sanat juuri samoin kuin nuotissa lukee.

12.2 Luotettavuus ja eettisyys

Toimeksiantosopimus on tärkeä yhteisten pelisääntöjen ja salassapitoasioiden takia (Arene 2018, 5). Tein toimeksiantajani kanssa toimeksiantosopimuksen 13.3. ja samalla jätin vanhemmille jaettavaksi tiedotteen ohjaamistani tuokiosta (liite 2), jossa samalla pyydettiin vanhemmilta lupa lapsen läsnäoloon tuokiolla. Tiedotteessa oli kuvattuna laululeikkiohjausten idea ytimekkäästi, mutta mikäli vanhemmilla olisi ollut kysyttävää, oli tiedotteessa myös sähköpostiosoitteeni.

Tein laululeikeistä ohjevideot ilman lapsia, jotta lapset pysyisivät tunnistamattomina ja videoita olisi mahdollista levittää. Opinnäytetyössäni ei käsitellä arkaluontoisia asioita, vaan keskitytään ennen kaikkea kielellisten ongelmien ennaltaehkäisyyn positiivisella otteella. Sovimme toimeksiantajani kanssa, että päiväkodin nimi saa opinnäytetyössäni tulla ilmi, mutta varhaiskasvatuksenopettaja, joka minulle antoi arvion, on opinnäytetyössä anonyymi.

Käytännön työskentelyä on dokumentoitava, jotta siitä jää konkreettinen, raporttiin liitettävissä oleva jälki. (Salonen 2013, 23-24.) Opinnäytetyöni tietoperusta koostuu monipuolisesta kirjallisuudesta ja muutamista nettisivuista kuten sanoma- ja ammattilehdistä. Covid-19 -pandemian takia kirjastot suljettiin maaliskuussa 2020, joten minulla ei ollut mahdollisuutta lainata enää uusia kirjoja. Minulla oli kuitenkin useita, joiden tietoja täydensin muutamilla internet-lähteillä.

Tässä opinnäytetyössä avaan työskentelyprosessini vaiheet ja keskeiset päivämäärät rehellisesti. Esittelen kuvin ja esimerkein miten olen muuttanut laululeikkejä kokeilevasta toiminnasta saamani tiedon perusteella.

Opinnäytetyöni luotettavuus tulee esiin säännöllisen dokumentoinnin kautta. Keskeiset dokumentit ovat tässä opinnäytetyössä liitteenä tai raporttiin avattuna. Keskeisin tapa dokumentointiin olivat kirjalliset dokumentit kuten mindmap, sähköpostipalaute ja kenttäpäiväkirjamerkinnot. Kirjoitin kenttäpäiväkirjaa heti laululeikkituokion jälkeen, jottei mikään olennainen unohtuisi. Dokumentteina toimivat myös valokuvat ja kuviot.

12.3 Jatko- ja kehitysideat

Oman ammatillisen kasvuni kannalta tämä opinnäytetyö oli erittäin merkityksellinen. Opin valtavan paljon uutta varhaiskasvatuksesta ja kielellisestä kehityksestä, mutta opin myös hyödyntämään musiikkiosaamistani entistä paremmin varhaiskasvatuksen vaatimukset huomioiden. Toivon, että pystyn työelämässä hyödyntämään musiikkiosaamistani. Tämän opinnäytetyön kautta opin tekemään taustamusiikkia tietokoneella, joten lasten kanssa yhteisten kappaleiden tekeminen ei vaatisi teknisesti uuden opettelua. Tämän opinnäytetyön kautta saadun kokemuksen avulla voisin lapsiryhmän kanssa yhdessä säveltää ja sanoittaa kappaleen sekä lisäksi suunnitella äänimaailman ja äänittää kappaleen tietokoneella.

Laululeikkejä voisi tehdä tukemaan muitakin kehityksen osa-alueita kuten motoriikkaa tai kaveritaitoja. Kokonaisuudesta saisi varmasti myös laululeikkikirjan, ja aion selvittää mahdollisuuksiani tämän suhteen.

Lähteet

- Adenius-Jokivuori, M. 2004. Päivähoito. Teoksessa: Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R. (toim.) *Joko se puhuu? Kielenkehityksen erityisvaikeudet varhaislapsuudessa*. Jyväskylä: PS-kustannus. 304-320.
- Ahonen, L. 2017. *Haastavat kasvatustilanteet: Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Arene. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. 20.4.2020. <https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ammattikorkeakoulujen%20opinn%C3%A4ytet%C3%B6iden%20eettiset%20suositukset.pdf>
- Aro, T. 2004. Itsesääätely ja tarkkaavaisuus. Teoksessa: Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R. (toim.) *Joko se puhuu? – kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa*. Jyväskylä: PS-kustannus. 235-253.
- Aro, T. & Adenius-Jokivuori, M. 2004. Sosiaaliset taidot ja itsetunto. Teoksessa: Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R. (toim.) *Joko se puhuu? – kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa*. Jyväskylä: PS-kustannus. 254-274.
- Breckon, J. 2015. *Better Public Services through Experimental Government*. London: Nesta. 19.5.2020. <http://en.testingtreatments.org/wp-content/uploads/sites/3/2017/11/Better-public-services-through-experimental-Gov.pdf>
- Brotherus, A., Hasari, A. & Helimäki, E. 1990. *Varhaiskasvatuksen pedagogiikka*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Alijoki, A. 2011. Lapsen tuen tarve kielellisessä kehityksessä ja siihen vastaaminen varhaiskasvatuksen keinoin. Teoksessa: Nurmilaakso, M & Välimäki, A.-L.(toim.) *Lapsi ja kieli – kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa*. Helsinki:Unigrafia Oy.76-85.
- Eurajoki, O & Ojanen, K. 2016. 1-3 -vuotiaiden kielen kehityksen tukeminen. Lahden Ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Fredriksson, M. 2009. Alle kolmevuotiaan musiikilliset kontekstit. Teoksessa: Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. (toim.) *Musiikkikasvatus – Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen*. Helsinki: Suomen Musiikkikasvatusseura FiSME ry. 131-137.
- Fredrikson, M. 1994. Spontaanit laulutoisinnot ja enkulturaatioprosessi. Jyväskylän yliopisto.
- Hauta, M. & Leinonen, S. 2009. *Kun on oikein pieni: Lorut ja laululeikit varhaisen vuorovaikutuksen tukena*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Hongisto-Åberg, M., Lindeberg-Piironen, A., Mäkinen, L., 1994. *Musiikki varhaiskasvatuksessa*. Tampere: Fazer Musiikki.
- Huhtala, J & Lommi, M. 2014. Lapsen kielellisen kehityksen tukeminen liikunnallisilla menetelmin. Laurea Ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Huotilainen, M. 2009. Musiikillinen vuorovaikutus ja oppiminen sikiö- ja vauva-aikana. Teoksessa: Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. (toim.) *Musiikkikasvatus – Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja*

- tutkimukseen. Helsinki: Suomen Musiikkikasvatusseura FiSME ry. 121-129.
- Hännikäinen, M. & Rasku-Puttonen, H. 2001. Piaget'n ja Vygotskin merkitys varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: Karila, Kinos, Virtanen (toim.). Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Juva: PS-kustannus. 158-183.
- livonen, A. 2004. Lapsen ääntöelimistön normaali kehitys. Teoksessa: Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. Mistä on pienten sanat tehty – Lasten äänteellinen kehitys. Helsinki: WSOY. 24-30.
- Joensuun seudun varhaiskasvatussuunnitelma 2019.
- Järvinen, V. 2019. Paljon leikkineet lapset pärjäävät muita paremmin opinnoissaan ja työelämässä. Tehy-lehti. 13.4.2020. <https://www.tehylehti.fi/fi/terveys/paljon-leikkineet-lapset-parjaavat-muita-paremmiin-opinnoissaan-ja-tyoelamassa>
- Kivi, T. 1995. Oppimisen ytimessä. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino.
- Knaappila, T. 2016. Jari Sinkkonen: Lasten kanssa saa hullutella ihan kunnolla. Länsi-Savo. 13.4.2020. <https://lansi-savo.fi/uutiset/lahella/8ca00c9e-6aa1-423b-a3b8-5974bb543207>
- Korpilahti, P. 2004. Puheen havaitsemisen kehitys. Teoksessa: Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. Mistä on pienten sanat tehty – Lasten äänteellinen kehitys. Helsinki: WSOY. 31-38.
- livonen, A. 2004. Lapsen ääntöelimistön normaali kehitys. Teoksessa: Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. Mistä on pienten sanat tehty – Lasten äänteellinen kehitys. Helsinki: WSOY. 24-30.
- KAMK. Tutkimuksen – Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus. 15.4.2020. <https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Tavoite-ja-tarkoitus>
- Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. 2004. Jokeltelua edeltävä ääntely. Teoksessa: Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. Mistä on pienten sanat tehty – Lasten äänteellinen kehitys. Helsinki: WSOY. 58-62.
- Laakso, M-L. 2018. Kielten rikas maailma jo ennen sanoja. Opetushallitus. 20.4.2020. https://www.youtube.com/watch?v=n8M_gOsrOxg
- Laakso, M-L. 2004. Esikielellinen vuorovaikutus ja kommunikointi. Teoksessa: Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R. (toim.) Joko se puhuu? Kielenkehityksen erityisvaikeudet varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus. 20-47.
- Laalo, K & Kunnari, S. 2004. Hoivakieli. Teoksessa: Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. Mistä on pienten sanat tehty – Lasten äänteellinen kehitys. Helsinki: WSOY. 88-98.
- Lyytinen, P. 2004. Kielen kehityksen varhaisvaiheet. Teoksessa: Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R. (toim.) Joko se puhuu? Kielenkehityksen erityisvaikeudet varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus. 48-67.
- Lyytinen, P & Lyytinen, H. 2003. Tiedollinen kehitys lapsuudessa. Teoksessa: Sinkkonen, J. (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY.87-120.
- Madigan, S, Browne, D., Racine, N., Mori, C. & Tough, S. 2018. Association Between Screen Time and Children's Performance on a

- Developmental Screening Test. University of Calgary. *Jama Pediatrics*. 244-250.
- Marttala, K. 6.10.2015. Puhumattomat kolmevuotiaat uusi ilmiö – some varastaa vanhempien ajan. *Yle*. 11.2.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-8356936>
- Mikkola, P. & Nivalainen, M. 2010. Tiimille hyvä päivä tänään. Työkirja varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. Vantaa: Pedatieto.
- Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H.&P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2015. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Orava, T. 2013. Kieli rullalle – kielellisen kehityksen tukeminen päiväkodin pienryhmätoiminnassa. Laurea Ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Paananen, P. 2009. Musiikillinen kyky, kehitysvaiheet ja yksilöllisyys. Teoksessa: Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. (toim.) Musiikkikasvatus – Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Helsinki: Suomen Musiikkikasvatusseura FISME ry.139-154.
- Paavola-Ruotsalainen, L., Kemppainen, H. & Luopajarvi, B. 2017. Lapselle suunnatun puheen piirteet ja niiden yhteys sanaston kehitykseen 24 ja 30 kuukauden iässä. Oulun yliopisto.
- Piispanen, U. 2019. Muskarisoppa – reseptejä varhaisiän musiikkikasvatukseen. Lasten keskus.
- Pohjannoro, H. & Taijala, B. 2007. Näkökulmia toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opettajankoulutuksen kehittämishanke. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Rossi, J. 2016. Kehittyvä ihminen. 28.3.2020. <https://jyrkirossi.fi/ups2.html>
- Ruippo, M. 2009. Musiikin etäopetus. Teoksessa: Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. (toim.) Musiikkikasvatus – Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Helsinki: Suomen Musiikkikasvatusseura FISME ry. 363-371.
- Ruokonen, I. 2011. Musiikin monet kielet. Teoksessa: Nurmilaakso, M & Välimäki, A.-L.(toim.) Lapsi ja kieli – kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki:Unigrafia Oy.62-69.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto 10.3.2020. <<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>>.
- Salo, Raimo. 2014. Opettajien osaamisen ja opetuksen kehittäminen peruskouluun valmistavassa opetuksessa. Oulun Yliopisto.
- Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Turun Ammattikorkeakoulu.
- Savinainen-Makkonen, T. & Kunnari, S. 2004. Vuorovaikutus äänteellisen kehityksen edellytyksenä. Teoksessa: Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. Mistä on pienten sanat tehty – Lasten äänteellinen kehitys. Helsinki: WSOY. 48-52.
- Seitamaa-Hakkarainen, P. Käsitekarta. Taideteollinen Korkeakoulu. 4.4.2020. http://mlab.uiah.fi/polut/Yhteisollinen/teoria_kasitekarta.html
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018
- Vesikansa, S. 2002. Demokratia kouluissa ja nuorisotyössä. Teoksessa: Gretschel, A. (toim.) Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Humanistinen Ammattikorkeakoulu.

Viholainen, H. & Ahonen, T. 2004. Motoriikka. Teoksessa: Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R. (toim.) *Joko se puhuu? – kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa*. Jyväskylä: PS-kustannus. 220-234.

Hyvät Sinisiipien ja Peukaloisten vanhemmat!

Olen Salla Ronkainen ja opiskelen Karelia Ammattikorkeakoulussa sosionomiksi / varhaiskasvatuksen opettajaksi. Aiemmalta koulutukseltani olen muusikko (Joensuun Konservatorio 2012).

Teen opinnäytetyötäni Peltosirkun päiväkodin pienten ryhmiin. Olen säveltänyt ja sanoittanut laululeikkejä, jotka tukevat lasten kielellistä kehitystä. Alan ohjata laululeikkejä viikolla 13 ja ohjaaminen tapahtuu poikkeusolojen takia etäyhteydellä.

Laululeikkituokiossa ohjaan lapsiryhmää ja ryhmän aikuisia etäyhteyden kautta todennäköisesti tietokoneen kautta – tämä on siis jännittävä ja uudenlainen projekti kaikille! Ohjauksista saamaani kokemusta ja työntekijöiltä saamaani palautetta hyödynnän, kun teen laululeikeistä lopulliset versiot. Laululeikit tulevat lopulta videoina ja nuottina päiväkodin käyttöön.

Tässä pyydän lupaa lapsenne osallistumiseen laululeikkituokioon:

Lapseni _____

___ saa osallistua laululeikkituokioon

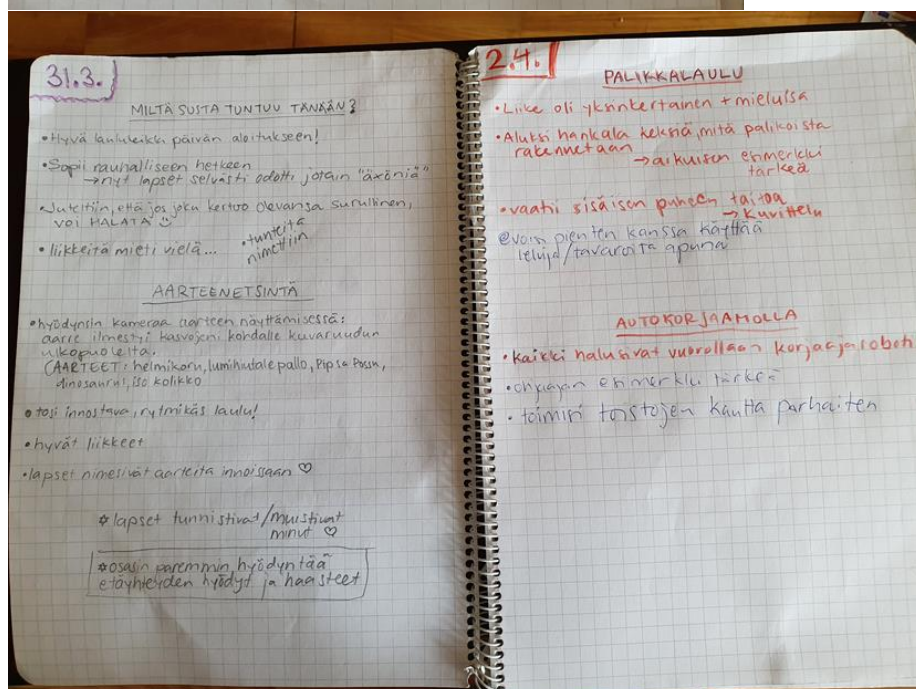
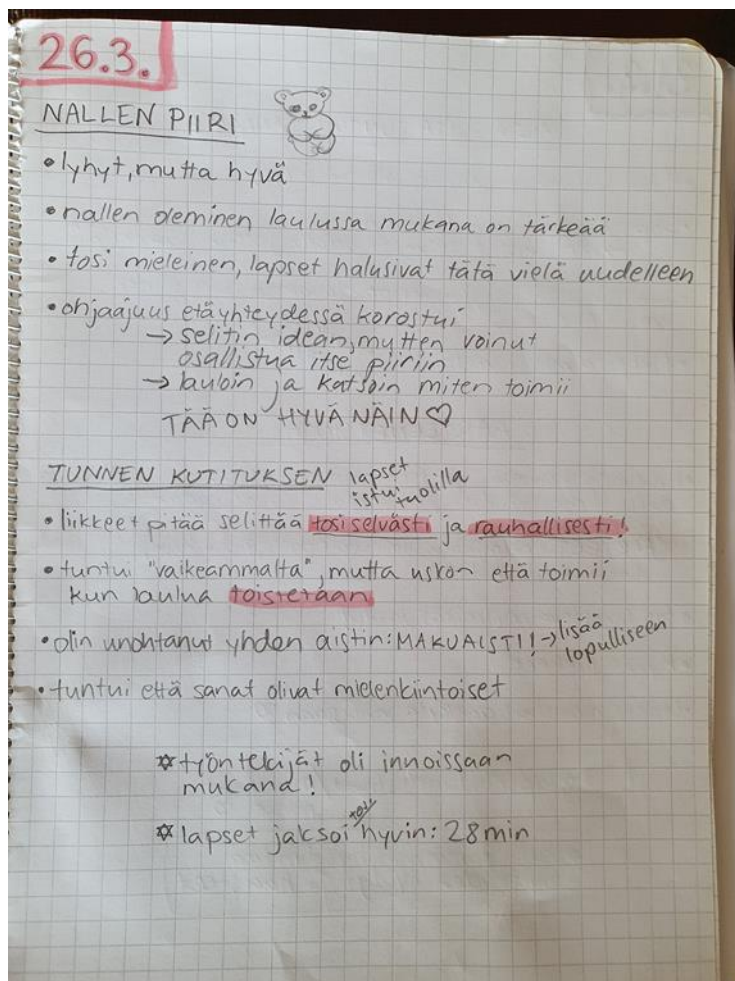
___ Ei saa osallistua laululeikkituokioon

Huoltajan allekirjoitus: _____

Jos herää kysymyksiä, ota yhteyttä salla.ronkainen@edu.karelia.fi

Palauttakaa lomake päiväkotiin viimeistään keskiviikkona 25.3.

KENTTÄPÄIVÄKIRJAN SIVUT

SÄHKÖPOSTIARVIOT

pe 27.3.2020 4:40

Vastaanottaja: Ronkainen Salla

Hei Salla,

Kiitos eilisestä laululeikkituokiosta! Se meni oikein mukavasti. Erityisesti Nallen piiri oli leikki, joka lasten kanssa toimi. Siinä oli myös yksinkertaiset sanat ja melodia. Tulemme leikkimään sitä varmasti tässä pitkän kevättä useamminkin.

Lapset ihmettelivät tietokoneen ruudulta näkyvää kuvaasi ja muutama palasi siihen vielä myöhemminkin kysymällä, mikä siinä (=tietokoneessa) oikein oli. Vuorovaikutus tietenkin jää Skype-yhteydellä vähäriaiseksi, joten siinä tarvitsee, tottakal, olla työntekijä ohjaamassa lapsia. Utsäksi mietin, että kuulltko ja näitkö kaikkea? Sinun kuvan jos saisi näkymään vaakatasossa, niin olisi hyvä. Nyt Aistilaulussa jäivät jotkin käden liikkeistä meiltä näkemättä, koska kuvaruutu oli kapoinen. Tämä oli kuitenkin mukava ja erilainen tapa oppia. Jatketaan tiistaina. Silloin joudummekin varmasti leikkimään ja laulamaan laulut ainakin kahdessa ryhmässä, koska lapsia on paikalla kymmenkunta. Toisaalta lapsimäärät elävät nyt koko ajan, joten ihan tarkkaa määrää emme tiedä vasta kuin tiistaamuna.

Mukavaa ja rentouttavaa viikonloppua!

[REDACTED]

ti 31.3.2020 2:32

Vastaanottaja: Ronkainen Salla

Heippa Salla,

Tämän päivän tuokio meni oikein kivasti. Minusta laulut ja leikit ovat sopivan pituisia ja juuri tuo pari kappaletta on sopiva määrä. Jotkut jaksavat kuunnella ja laulaa pidempään, joillekin jo se kaksi saattaa olla tarpeeksi 😊

Mielestäni lapset osallistuivat hyvin ja reagoivat joko toistamalla sanoin sinun ja meidän aikuisten perässä tai ilmaisemalla muutoin, joko taputtamalla tai kädet ylös nostamalla. Ja se oli kyllä hienoa. Meillä on ryhmässä käytössä tukiviittomat ja kuvat ja mietinkin, että erityisesti noissa tunteisiin liittyvissä laululeikeissä olisi hyvä myös olla mukana tunteeseen liittyvät kuvat. Mutta, jos ja kun, laulut tulevat meille käyttöön, voimme ottaa tunnekuvat niihin sitten myöhemmin mukaan. Kiitos paljon sinulle!

[REDACTED]

to 16.4.2020 3:19

Vastaanottaja: Ronkainen Salla

Hei Salla,

Anteeksi, kun palautteen anto kesti. Autokorjaamolaululeikki tuntui olevan lapsista mukava. Siinä tuli kivasti vuorovaikutusta muihin lapsiin kun lapsi sai painaa toisen lapsen tai aikuisen "nappia". Kaikki tätä ei uskaltanut tehdä, mutta yllätyin eräänkin lapsen niin tekevän, vaikka hän saattaa tämmöisiä vähän vierastaa. se oli hienoa! Palikka kerrallaan laulu vaatisi hieman mielikuvituksen käyttöä joten isompien kanssa se onnistui. Ne valmiiksi näytelle laitetut esineet voisivat tosiaan auttaa.

Skypen välityksellä tämmöisen kokeminen oli meille aikuisillekin jännä kokemus. Mietimme, että jos olisimme saaneet tiedot lauluista etukäteen olisimme voineet alustaa aihealuetta lapsille etukäteen ja ohjata Skypetilanteessa paremmin. Kiitos sinulle! Mukavaa kevättä ja jaksamista opparin pakertamiseen! Toivottavasti nähdään!

[REDACTED]

[REDACTED]

NALLEN PIIRI

NALLEN PIIRI

SALLA RONKAINEN

F B C F

KU - KA KU - KA KU - KA SAA, KU - KA NAL LEN SAA?

- TÄSSÄ LAULULEIKISSÄ TARVITAAN NALLE, JOTA YKSI LAPSI PITÄÄ SYLISSÄ PIIRIN KESKELLÄ.
- MUUT LAULAVAT LAULUN PIIRISSÄ PYÖRIEN.
- PIIRIN KESKELLÄ OLEVA LAPSI SANOO SEN LAPSEN NIMEN, KENELLE TAHTOO NALLEN OJENTAA. SEURAAVA NALLEN SAAJA TULEE PIIRIN KESKELLE JA LAULU LAULETAAN UUELLEEN.

YOUTUBE: Sallan laululeikit -kanava: Nallen piiri

<https://www.youtube.com/watch?v=gabnyX11YfQ>

AISTILAULU

AISTILAULU

SALLA RONKAINEN

C Am F G C C C7/B

TUN-NEN KU - TI - TUK-SEN MIL-LÄ TUN-NEN SEN? I - HOL-LA! I - HOL-LA!
 KUU-LEN KO - PU - TUK-SEN MIL-LÄ KUU-LEN SEN? KOR-VIL-LA! KOR-VIL-LA!
 NÄ - EN REK - KA - AU-TON MIL-LÄ NÄ - EN SEN? SIL - MIL-LÄ! SIL - MIL-LÄ!
 HAIS-TANHERK-KU - PUL-LAN MIL-LÄ HAIS-TAN SEN NE-NÄL-LÄ! NE-NÄL-LÄ!

7 C Am F G C

TUN - NEN KU - TI - TUK-SEN SE SAA MUT NAU - RA - MAAN
 KUU - LEN KO - PU - TUK-SEN MEEN O - VEN A - VAA - MAAN
 NÄ - EN REK - KA - AU-TON SE PUI - TA KUL - JET - TAA
 HAIS - TAN HERK - KU - PUL-LAN NYT ME - NEN MAIS - TA - MAAN

Tunnen kutituksen, millä tunnen sen? → KUTITETAAN ITSEÄ SORMILLA

Iholla, iholla! → SILITETÄÄN KÄDELLÄ IHOA

Se saa mut nauramaan → PYÖRITÄ KÄSIÄ SUUN EDESSÄ KUIN NAURU PULPPUAISI

Kuulen koputuksen, millä kuulen sen? → KOPUTUSLIIKE

Korvilla, korvilla → KOSKETETAAN OMIA KORVIA

Meen oven avaamaan → OVENAVAUSLIIKE

Näen rekka-auton, millä näen sen? → PYÖRITÄ KÄSIÄ SIVULLA KUIN REKAN RENKAITA

Silmillä, silmillä → KÄDET SILMIEN VIEREEN

Se puita kuljettaa → KÄDET LEVEIKSI, IKÄÄNKUIN PITKIÄ PUITA MITATEN

Haistan herkkupullan, millä haistan sen? → PULLAN PYÖRITTELY KÄSILLÄ

Nenällä, nenällä → KOSKETA NENÄÄ

Nyt menen maistamaan → LIIKUTA SORMIA SUUN EDESSÄ KUIN MAISTELISIT JOTAIN

YOUTUBE: Sallan laululeikit-kanava: Aistilaulu
<https://www.youtube.com/watch?v=eBWtHfLy0SA>

MILTÄ SUSTA TUNTUU TÄNÄÄN?

MILTÄ SUSTA TUNTUU TÄNÄÄN?

SALLA RONKAINEN

D A Em D A

TA-PU-TA, JOS O-LET I-LOI-NEN HA-LATAAN, JOS O-LET SU-RUL-LI - NEN

5 D A G A D

VE-NY-TÄ, JOS O-LET VÄ-SY-NYT MIL-TÄ SUS-TA TUN - TUU TÄ-NÄÄN?

HALUTESSASI KÄYTÄ LAULUN KANSSATUNNEKORTTEJA.

TAPUTA → TAPUTA

HALATAAN → LEVITÄ KÄDET

VENYTÄ → VENYTÄ KÄSIÄ YLÖSPÄIN

MILTÄ SUSTA TUNTUU TÄNÄÄN? → LAITA KÄDET LEPÄÄMÄÄN
RINTAKEHÄLLESI

YOUTUBE: Sallan laululeikit -kanava: Miltä susta tuntuu tänään?

<https://www.youtube.com/watch?v=UlpWa9QxID0>

AARTEENETSINTÄ

AARTEENETSINTÄ

Salla Ronkainen

Am F Am Am F E7

O-LENROH-KE - A, ET - SIN AAR-RET - TA OI, OI, OI! MI-KÄ AAR-RESIEL-LÄ
 O-LEN IN-NO - KAS, SEU-RAAN POL-KU - A

8 Am
 ON?

AIKUINEN ETSII PUSSIIN TAI ARKKUUN

- A) TUTTUJA ESINEITÄ/LELUJA (PIENET LAPSET)
- B) UUSIA, JÄNNIÄ ESINEITÄ (ISOMMAT LAPSET)

LÄHDETÄÄN ALUKSI MARSSIMAAN PAIKALLAAN.

OLEN ROHKEA → MARSSITAAAN

ETSIN AARRETTA → TÄHYILY

OLEN INNOKAS → MARSSI

SEURAAAN POLKUA → KIEMURTELE KÄSILLÄ

OI OI OI → TAPUTUKSET

MIKÄ AARRE SIELLÄ ON? → TÄHYILY

YOUTUBE: Sallan laululeikit -kanava: Aarteenetsintä

<https://www.youtube.com/watch?v=mQZoE1QLJdk>

PALIKKA KERRALLAAN

PALIKKA KERRALLAAN

SALLA RONKAINEN

PA-LIK - KA KER - RAL - LAAN MÄ JÄN-NÄN JU-TUN RA-KEN-NAN

PA-LIK - KA KER - RAL - LAAN NYT NÄY-TÄN SUL - LE SEN!

- VASTA PUHEENOPETTELUN ALUSSA OLEVIA LAPSIA VARTEN VOI AIKUIINEN VARATA MALLITAVAROITA, JOISTA LAPSI VOI VALITA MITÄ RAKENTAA.
- ISOMMAT LAPSET OSAAVAT EHKÄ JO MIELESSÄÄN MIETTIÄ, MITÄ RAKENTAISI. TÄSSÄ KAIKKI ON MAHDOLLISTA!
- LAULUN AIKANA KASATAAN NYRKKIÄ NYRKIN PÄALLE IKÄÄN KUIN TORNIA RAKENNETTAISIIN.
- LAULUN LOPUKSI JOKAINEN KERTOO MITÄ RAKENSI JA VOI JÄHMETTYÄ MYÖS PATSAAKSI, JOKA KUVASTAA OMAA RAKENNELMAA

YOUTUBE: Sallan laululeikit -kanava: Palikka kerrallaan

<https://www.youtube.com/watch?v=Ju5x2qiN0wE>

AUTOKORJAAMOLLA

AUTOKORJAAMOLLA

SALLA RONKAINEN

AU - TO - KOR - JAA - MOL - LA RO - BOT - TI AU - TO - JA KOR - JAS
 O - SAT ME - NI VINK - SIN VONK - SIN: TU - LI AU - TOIS - TA RO - BOT - TE - JA
 PAI - NA - PAS NAP - PI - A MI - TÄ - HÄN NE MAH - TAA SA - NO - A?

- ➔ YKSI LAPSISTA ON KORJAAJAROBOTTI. TOISET OVAT AUTOJA. LAULUN AIKANA KORJAAJAROBOTTI KIERTELEE AUTOJEN SEASSA JA KORJAILEE NIITÄ (SILITYS, KORJAUSLIIKE).
- ➔ VOI KAUHISTUS! OSAT MENEVÄT VINKSIN VONKSIN JA AUTOT MUUTTUVAT ROBOTEIKSI.
- ➔ LAULUN JÄLKEEN KORJAAJAROBOTTI PAINEE ROBOTEIKSI MUUTTUNEIDEN AUTOJEN NAPPEJA. PAINAA VOI ESIM. KÄSIVARRESTA VAROVASTI TAI MASUSTA. ROBOTTIAUTO SAA KEKSIÄ ÄÄNEN!
- ➔ SITTEEN VALITAAN SEURAAVA KORJAAJAROBOTTI JA LAULETAAN UUDESTAAN

YOUTUBE: Sallan laululeikit -kanava: Autokorjaamolla

<https://www.youtube.com/watch?v=NSKbWPBadpA>